ҺҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 306 (8831)
ДЕКАБРИИН 30
ВТОРНИК
1958 он

Сэн 20 мүнгэв

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

РСФСР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ЗУРГААДАХИ СЕССИ

РОССИН ФЕДЕРАЦИДА ЛЕНИНЭЙ ОРДЕН БАРЮУЛАГДАБА

Декабриин 27-до Кремль соо һайндэр болоо. Кремлиин Ехэ ордон соо РСФСР-эй Верховно Соведэй VI сессиин түгэсхэлэй заседани болобо. Баяр ёһололой оршон байдалда Ленинэй орден республикада барюулагдаа. Хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ ехэ амжалта туйлаһанайнгаа түлөө РСФСР Советскэ Союзай дээдэ хайрада хүртөө.

Колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд Россин тариалангууд дээрэ энэ жэлдэ эрхим һайн ургаса ургуулжа, 1953 онойхидо орходоо хоёр дахин шахуу ехэ таряа гүрэндөө худалдаа. Россин Федераци иимэ ехэ таряа Эхэ орондоо урда тээнь хэзээдэшье үгөөгүй юм.

...Үдэрэй 3 час. Депутадууд, олон тоото айлшад Кремлиин Ехэ ордоной зал соо дүүрэн суглараа. Ургасын түлөө тэмсэлдэ өөһэдөө хабаадалсаһан хүнүүд тэдэнэй дунда олон бии. «Хадуур ба Балта» гэжэ алтан медальнууд, орденууд, шэнэ, боро газар элдүүрилһэнэй түлөө медальнууд тэдэнэй үбсүүндэ яларна.

Нүхэд А. Б. Аристов, Л. И. Брежнев, К. Е. Ворошилов, Н. Г. Игнатов, А. И. Кириченко, Ф. Р. Козлов, О. В. Куусинен, А. И. Микоян, Н. А. Мухитдинов, М. А. Суслов, Е. А. Фурцева, Н. С. Хрущев, Н. М. Шверник, П. Н. Поспелов, А. Н. Косыгин болон Д. С. Полянскиин правительственна ложонуудта ерэжэ һуухадань депутадууд, айлшад үни удаан замхашагүй альга ташалгаар угтаа.

Түрүүлэгшэ, РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ депутат И. В. Горошкин СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь нүхэр М. П. Георгадзеда үгэ үгэбэ. Орооһо таряа, сахарна свёкло болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудые элбэгээр абаад, 1958 ондо 1 миллиард 930 миллион пүүд таряа гүрэндөө худалдажа Россин Советскэ Социалистическэ Федеративна Республикын ажалшадай туйлаһан ехэ амжалтануудай түлөө Россин Советскэ Социалистическэ Федеративна Республикые Ленинэй орденоор шагнагдаһан тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указые нүхэр Георгадзе уншаа.

Альга ташалга зэдэлнэ. Россин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай илалта туйлаһанай хүндэлэлдэ, манай орондо хүдөө ажахые эрид хүгжөөхэ талаар сэсэмэргэн политика бэелүүлжэ байгаа түрэл партиин Центральна Комитедэй, Советскэ правительствын хүндэлэлдэ зорюулан альга ташаа.

Орден барюулга эхилбэ. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр К. Е. Ворошилов Россин Федерациин түлөөлэгшэдтэ дээдэ хайра барюулба. Тиихэдэнь Ордоной зал соо байгшад бүгэдэ хүл дээрээ бодожо, нэрьемэ альга ташаба. КПСС-эй ЦК-гэй Президиумэй гэшүүн, Секретарь, КПСС-эй ЦК-гэй РСФСР-тэхи Бюрогой Түрүүлэгшын орлогшо нүхэр А. Б. Аристов, КПСС-эй ЦК-гэй Президиумэй гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Д. С. Полянский, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр М. Т. Тарасов Ленинэй орден хүлеэжэ абаа.

Нүхэр А. Б. Аристов Владимир Ильич Ленинэй портредтэй улаан хилэн тугта орден бүхэлэн зүүбэ.

Нүхэр Д. С. Полянскида үгэ үгтэбэ. Суглараагшад тэрэниие халуунаар угтаа.

Нүхэр Д. С. ПОЛЯНСКИИН хэлэһэн үгэһөө

Хүндэтэ нүхэд!

Мүнөөдэр бидэндэ гайхамшагта үдэр болобо. Хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ амжалта туйлаһанай түлөө Россин Советскэ Социалистическэ Федеративна Республикада правительственна дээдэ хайра—Ленинэй орден барюулагдаба. Энэ хадаа ород арадта, манай Федерациин бүхы арадуудта ехэ золтой баясхалантай ушар болоно.

Колхознигуудай, совхоз, РТС-үүдэй хүдэлмэришэдэй, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй, Россин Федерациин бүхы ажалшадай зүгһөө, КПСС-эй ЦК-гэй РСФСР-тэхи бюрогой, республикын Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй зүгһөө Коммунистическэ партиин Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведтэ, Советскэ правительствода манай хэһэн энээхэн ажалда үндэр сэгнэлтэ үгэһэнэйнь түлөө үнэн зүрхэнэй халуун баясхалан хүргэхыемни зүбшөөгыт.

Манай ороной экономикые хүгжөөхэ талаар партиингаа ленинскэ жэнхэни хараа шугамые бэелүүлэн, совет арад колхозно, совхозно үйлэдбэриин бүхы һалбариие дэбжээлгэдэ горьтой үрэ дүн туйлаа.

Һүүлэй табан жэлдэ партиин абаһан хэмжээнүүдэй ашаар колхозно деревнидэ угаа ехэ дэбжэлтын болоһые КПСС-эй Центральна Комитедэй һаяхан боложо дүүрэһэн Пленумэй харуулһан тухай нүхэр Д. С. Полянский саашань хэлээ. Энэ ехэ илалтада Россин Федерациин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй горьтойхон туһа нэмэри оруулһые мэдэрхэдэ аятай байна гэжэ тэрэ саашань хэлээ. Мүнөө жэлдэ манай республика 1953 онойхидо орходоо хоёр шахуу дахин ехэ орооһо таряа, 3.7 дахин ехэ сахарай свёкло, 1,6 дахин ехэ мяха, хоёр үлүүтэй дахин ехэ һү Эхэ орондоо үгөө. Колхознигуудай олзо дээшэлжэ, байдалынь улам һайжараа.

Мүнөө дээдэ хайра абаад байхадаа, энэ ушар шэнэ шэнэ илалтанууд тээшэ улам оролдосотойгоор дабшахыемнай уряалһан уряа гэжэ ойлгонобди. Нүхэд, бидэнэр, манай агууехэ долоон жэлые эхилхээ байнабди. Һара болоод Коммунистическэ партиин XXI съезд нээгдэжэ, социалистическэ экономикын саашанхи хүгжэлтын шэнэ асари ехэ түсэб баталхань.

КПСС-эй XXI съезд дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэхэ элидхэлэй тезисээр хараалагдаһанай ёһоор, долоон жэлэй эсэстэ 10—11 миллиард пүүд хүрэтэр орооһо таряа жэл бүри ургуулжа абаха болонобди. Тэдэнэй 6—7 миллиард пүүдыень, туйлхада, 60—65 процентыень Россин Федераци үгэхэ байна.

Республика дотор орооһо таряа, сахарай свёкло, хартаабха, овощь, мяха, һү, нооһо, хүдөө ажахын бусад продуктнуудые ехэ болгохо зорилгонууд тухай, долоон жэлэй даалгабаринуудые нэрэтэй солотойгоор дүүргэхэ бүхы арга боломжонуудай бии байһан, тэдэниие хүсэдөөр ашаглаха шухала байһан тухай үгэ хэлэгшэ дэлгэрэнгыгээр тогтоо.

Республика дотор кукурузын тарилгын талмайн ехэ боложо, ургасын һайжаржа байһан, кукуруза һайнаар ургуулдаг шадабаритай хүнэй олон болоһон тухай, тэдэнэй дүй дүршэлые, кукуруза тарижа ургуулдаг түрүү аргануудые, хамагай түрүүндэ квадратно-гнездовой аргые бүхы ажахынуудай шадабари болгохо тухай нүхэр Д. С. Полянский саашань хэлээ.

Партиин Центральна Комитедэй үүсхэлээр хартаабха, овощь ургуулха тусхай мэргэжэлтэй ажахынуудые бидэнэр байгуулха гэжэ байнабди. Иимэ ажахынууд городууд болон промышленна центрнүүд шадар, хамагай түрүүндэ, Москва, Ленинград, Урал, Кузбасс шадар олоор байгуулагдаха юм.

Ургаса дээшэлүүлхэ арга боломжонууд манайда ехэ. Хамагай түрүүндэ пар зүбөөр ашаглаха, техникые бүтээсэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ, үйлэдбэриин хүдэлмэридэ электрын хүсэ үргэнөөр хэрэглэхэ шухала. Мүн хүдөө ажахын хүдэлмэриин болзор хороохо, таряа хуряалгын үедэ, мүн хадаглахада гээлтэ хоролтые эрид доошолуулха, шэнэ газар саашадаа элдүүрилхэ, бусад олон аргануудые хэрэглэхэ шухала. Колхоз, совхозууд долоон жэлэйнгээ түсэбүүдые зохёоходоо, эдэ бүхы арга боломжонуудые элирүүлжэ шэнжэлээд, нютаг нютагтаа түргэнөөр хэрэглэхэ ёһотой.

Мал ажал хүгжөөлгэдэ богонихон болзор соо томо амжалта туйлаха арга боломжын манайда бии байһан тухай хэлэхэдээ, мал ажал хүгжөөлгын дутуунуудые үгэ хэлэгшэ тэмдэглэһэн байна. Тэжээл үшөөл дутамагаар бэлэдхэгдэнэ, олон ушарта малай харууһан муугаар табигданхай, үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри дутамагаар эмхидхэгдэдэг байна.

Мяха абалгые түргэнөөр дээшэлүүлхэ гээшэ хүдөө ажахын талаар мүнөө тон шухала зорилгонуудай нэгэн болоод байһан тухай нүхэр Д. С. Полянский саашань хэлээ. КПСС-эй ЦК-гэй декабриин Пленум дээрэ Н. С. Хрущевой зааһанай ёһоор манай республика долоон жэлэй эсэстэ элдүүрилэгдэдэг газарай 100 гектар бүридэ дунда зэргээр 54 центнер мяха абаха болонобди. Энэ хадаа мүнөө жэлэйхидэ орходоо гурба үлүүтэй дахин ехэ. Энэ бэлэн зорилго бэшэ. Зүгөөр тэрэниие шиидхэжэ болохо, шиидхэгдэхэшье ёһотой. Ойрын жэлнүүдтэ манай орон дотор мяха, тоһо, һүн гэхэ мэтые хүсэд элбэг болгохын тулада ниитын мал ажалһаа жэл ерэхэ тудам иимэ продукци бүри ехээр абадаг болохо ёһотойбди.

Хүдөө ажахын бүхы арга боломжонуудые элирүүлэн хэрэглэхэдээ, экономическа талаараа һулабтар колхозуудта, хамагай түрүүндэ, Центральна, Хойто, Баруун-Хойто областьнуудай иимэ колхозуудта бидэнэр тусгаар анхарал хандуулха ёһотойбди. Эдэ колхозуудые һайн хүдэлмэрилэгшэдөөр хангаха, ажахынуудайнь хүгжэлтэдэ зүб шэглэл олгохо, техникээр туһалха, иимэ колхозуудай гээгдэлые усадхаха зорилгоор бусад хойшолуулашагүй хэмжээнүүдые абаха хэрэгтэй.

Хүдөө ажахын продукт саашадаа элбэгээр абажа, бүри ехээр бэлэдхэхэ хэрэгтэ совхозууд ехэ үүргэ дүүргэхэ байна. Тэдэнэй удха шанар жэл ерэхэ тудам дээшэлнэ. Гэхэ зуура, зарим совхозууд үшөөл ашаг багатайгаар хүдэлнэ. Теэд дүй дүршэл дээрэһээ хаража үзэхэдэ, совхоз бүхэниие гүрэндэ ехэ олзо оруулдаг ажахы болгожо бидэнэр шадаха байнабди.

Ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, хүдөө ажахын продукциин өөрынь үнэ химдаруулха гээшэ колхоз, совхоз бүхэндэ мүнөө гол шухала шиидхэхы зорилго болоно. Тиимэһээ ажахын хүтэлбэрилэгшэ бүхэн эдэ асуудалнуудые, үйлэдбэриин экономикые гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ ёһотой. Нютагай, советскэ, партийна органууд энэ хэрэгтэнь тэдэндэ бүри ехээр туһалдаг болохо зэргэтэй. Ажахы бүхэнэй байдалые али бүхы талаһаань шэнжэлжэ үзэхэ, хүдэлмэрилэгшэдыень һайнаар мэдэжэ, шадамар эмхидхэлшэдыень дэмжэхэ, гээгдэнги һалбаринуудые бэхижүүлхэ гээшэ область, республикануудай хүтэлбэрилэгшэдэй сэхэ уялгань болоно.

Коммунистическэ байгуулалтые үргэнөөр эрхилжэ байхадаа хэһэн ажалайнгаа түлөө хүдэлмэрилэгшэдэй өөһэдэйнь урмашалые олониитын аша туһатай тааралдуулха шухала гэжэ онсолон тэмдэглэхээр байна. Эгээл иимэ үндэһэ һуури дээрэ город, тосхонуудта коммунистическэ ажалай бригаданууд мүнөө бии боложо байна. Энэ хадаа бүгэдэ арадай социалистическэ мүрысөөнэй дээдэ шатань болоно гээшэ.

Бидэнэр манай бүхы организацинуудай дайшалхы шадабариие улам дээшэлүүлхэ колхозно, совхозно үйлэдбэридэ, агууехэ коммунистическэ байгуулалтын бүхы һалбаринуудта шэнэ амжалта туйлахын түлөө тэмсэхын тулада партиие, тэрэнэй ленинскэ Центральна Комитедые тойруулан арад зоноо улам нягтаар эмхидхэн жагсааха ёһотойбди.

Совет арад мүнөө тон ехэ амжалтануудые туйлаа. Энэнь коммунистическэ байгуулалтые үргэн ехэ далайсатайгаар эрхилхэ арга тэдэндэ олгоно. Иимэ юумэ хэхэ шухала болоод байһые партида харша бүлэг обёорхые хүсэдэггүй байгаа. Энэ хадаа арадһаа таһарһан, партиие ленинскэ замһаа хадуурулха, КПСС-эй XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдэй бэелүүлгые таһалдуулхые оролдоһон, шоо шобто харагдаһан можо бологшодой тулюур туйган бүлэг болоно бшуу. Тэдэнэр элирүүлэгдэжэ манай замһаа холодхон хаягданхай!

КПСС-эй ЦК-гэй декабриин Пленумэй хүдэлмэри хадаа хүдөө ажахын байдалай түлөө партиин, арадайнгаа үмэнэ хэһэн политическэ тоосоон мүн болоно. Пленумэй хүдэлмэри манай ленинскэ Центральна Комитедэй сэсэн мэргэн байһые, партиин жэнхэни хараа шугамай тон зүб, хэлбэришэгүй байһые гэршэлэн харуулна.

Нүхэдүүд, ажахын болон культурна байгуулалтын бүхы һалбаринуудта богонихон үе соо элитэ ехэ амжалта туйлаха арга олгожо үгэһэн томо хэмжээнүүдые бэелүүлгэдэ, XX съездын зохёоһон ленинскэ политическэ хараа шэглэлые партида харша бүлэгэй халдалгаһаа хамгаалгада Никита Сергеевич Хрущев тусгаар ехэ габьяатай байгаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Нүхэр Хрущев хэнһээшье үлүүгээр ажабайдалые мэдэдэг, арадтаяа нягта холбоотой байдаг дээрэһээ ажабайдал дээрэһээ гараһан тон орёо зорилгонуудые ЦК-гэй гэшүүдтэй хамта табижа, зүбөөр шиидхэдэг, саашанхи хүгжэлтые элеэр урид хаража, коммунистическэ байгуулалтын теориин болон практикын шэнэ асуудалнуудые зохёодог байна бшуу. Манай партиин Центральна Комитет хадаа ороноо хүтэлбэрилхэ бүхы асуудалые хамтаараа шиидхэдэг, коммунизмын илалта тээшэ манай Эхэ орониие ленинскэ замаар хүтэлдэг шалгагдамал, дайшалхы штаб мүн болоно.

Хүндэтэ нүхэд!

КПСС-эй XXI съездэ—коммунизм байгуулагшадай съездэ партиин, арадай бэлэдхэжэ байһан үдэрнүүдтэ Россин Федераци Ленинэй орден абаба. Украинын, Молдавиин, Белоруссиин, Советскэ Социалистическэ Республикануудта Ленинэй орденой һаяар барюулагдахаа байһые бидэнэр баяртайгаар тэмдэглэнэбди. Украинын, Молдавиин, Белоруссиин аха дүүнэрые дээдэ хайра абаһантайнь дашарамдуулан, Таанадай зүгһөө халуунаар амаршалаад, шэнэ амжалта, илалта туйлахыень хүсэхыемни зүбшөөгыт.

Манай Эхэ орон мүнөө тон ехээр һалбаран хүгжэжэ байна. Бүхы совет арад найдамтайгаар урагшаа дабшана. СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ долоон жэлэй түсэбые дүүргээд, үлүүлэн дүүргээд байхадаа коммунизмын һаруул һайхан байшан бодхолгые түргэдхэхэ байнабди. Имагтал энэ зорилгын аша туһада, манай зол жаргалай аша туһада, манай үхибүүдэй, ерээдүй үетэнэй аша туһада зорюулһан, ажал-ябуулгынгаа алхам бүхэниис, манай бүхы хүдэлмэриие, Эхэ оронойнгоо хүсэ шадалые бэхижүүлхэ, һалбаран бадаруулха хэрэгтэ зорюулха ёһотойбди.

Нүхэдүүд, үндэр хайрын түлөө үшөө дахин халуун баясхалан хүргөөд, Эхэ орондоо алба хэхэ агууехэ хэрэгтэ Россин Федерациин ажалшад бүхы хүсэ шадалаа, эрдэм шадабаряа зорюулха гэжэ КПСС-эй Центральна Комитедые, СССР-эй Верховно Соведые, Советскэ Правительствые найдуулхыень зүбшөөгыт.

Баатарлиг арад, илагша арад — манай совет арад тухай алдар соло хэтэ мүнхэдөө мандажа байг лэ! **(Нүхэр Д. С. Полянскиин үгэ хэлэжэ байхада нэгэтэ бэшэ альга ташалган болоо).**

Нэрьемэ удаан альга ташалгаар угтагдан, нүхэр К. Е. Ворошилов трибунын дэргэдэ ерэжэ, сугларагшадта хандан үгэ хэлээ.

Нүхэр К. Е. ВОРОШИЛОВАЙ хэлэһэн үгэһөө

Хүндэтэ нүхэд!

Россин Советскэ Федеративна Социалистическэ Республикын туйлаһан амжалтаар омогорхон, РСФСР-эй дүрбэдэхи зарлалай Верховно Соведэй мүнөө боложо байгаа зургаадахи сессиин заседани дээрэ танай республикада Ленинэй орден мэнэ һаяхан барюулбаб. Энэ орден республикын хүтэлбэрилэгшэд болохо РСФСР-эй Хэрэгүүдые эрхилдэг КПСС-эй ЦК-гэй Бюрогой Түрүүлэгшын орлогшо, КПСС-эй ЦК-гэй секретарь нүхэр Аристов, РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Тарасов, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Полянский гэгшэдтэ барюулагдаа.

Энэ орден хадаа Россин Федерациин абаһан хоёрдохи ордениинь болоно. Украинын Росситай нэгэдэһээр 300 жэлэй ойн тэмдэглэгдэжэ байха үедэ, Россин Федераци нэгэдэхи Ленинэй ордендо хүртэһэн байгаа. Гүрэнэй, ажахын болон соёл культурын байгуулалтада элитэ амжалта ород арадай, мүн республикын бүхы арадуудай туйлаһанайнь түлөө тэрэ орден үгтэһэн юм.

Мүнөө РСФСР-эй ажалшад тарияа, сахарай свёкло болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудые ехээр абаһанайнгаа түлөө үндэр дээдэ шанда баһа дахин хүртөө.

Россин Федерациин хоёрдохёо Ленинэй орденоор шагнагдаһантайнь дашарамдуулан, Коммунистическэ партиин Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй болон Министрнүүдэй Соведэй зүгһөө, хүндэтэ нүхэд, таанадые, мүн таанадаар дамжуулан республикын бүхы ажалшадые үнэн зүрхэнһөө амаршалхыем зүбшөөгыт гэжэ К. Е. Ворошилов хэлэбэ.

Энэ жэлдэ хүдөө ажахыда ехэ амжалта туйлаһанайнгаа түлөө Смоленскэ, Рязанска, Сталинградска, Куйбышевска, Ростовско областьнууд, Ставрополиин хизаар мүн лэ Ленинэй орденоор шагнагдаа юм. Хүдөө ажахын 21 мянга 500 гаран хүдэлмэрилэгшэд орден, медальнуудаар шагнагдаа, тэдэнэй дундаһаа 95 хүниинь Социалистическэ Ажалай Геройн үндэр дээдэ нэрэ зэргэдэ хүртөө. Эдэ бүгэдэ хадаа РСФСР-эй колхознигуудай, совхозой болон заһабарилгын-техническэ станцинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй туйлаһан амжалта тухай эли тодоор гэршэлжэ, бидэ бүгэдые баярлуулжа, ажал хүдэлмэридөө шэнэ амжалта туйлахыемнай зоригжуулна гэжэ нүхэр Ворошилов хэлэбэ.

Россин Федерацида ехээр хүгжэнги промышленность амжалтатайгаар хүдэлмэрилнэ. Энэнь манай олонациональна бүхы гүрэнэй булигдашагүй һүр хүсые бэхижүүлхэ хэрэгтэ айхабтар ехэ удха шанартай.

Мүн сентябриин болон КПСС-эй ЦК-гэй бусад Пленумүүдэй шиидхэбэриие бэелүүлэн, Россин Федерациин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд Советскэ Союзай хүдөө ажахые дэбжээхэ хэрэгтэ, хүдөө ажахын гол шухала продуктнуудай хүн бүхэндэ хүртэсын талаар капитализмын эгээл түрүү оронуудые хүсэжэ, урдань гараха гэһэн зорилгые дүүргэхэ хэрэгтэ нилээд ехэ хубита оруулаа юм.

Тэрэшэлэн наука, техникэ, соёл культура хүгжөөхэ талаар Россин Федерациин туйлаһан амжалтань агууехэ байна.

Эдэ бүгэдые тэмдэглэхэ зуураа, хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ Россин Федерациин туйлаһан амжалтанууд дээрэ илангаяа тогтожо хэлэхэ хэрэгтэй. Юундэб гэхэдэ, хүдөө ажахыда туйлагдаһан амжалтынгаал түлөө мүнөө республика иимэ үндэр дээдэ шанда хүртэбэ бшуу.

РСФСР-эй колхоз, совхозууд түсэбөө үлүүлэн дүүргээд, энэ жэлдэ хуряагдаһан ургасаһаа нэгэ миллиард 930 миллион гаран пүүд тарияа гүрэндэ худалдаа. Энэнь 1953 ондо тушаагдаһанда орходоо хоёр дахин шахуу ехэ.

Гүрэндэ тарияа ехээр тушааха, тэрэниие ехээр ургуулха хэрэгтэ шэнэ, залууг газар шиидхэхы үүргэ дүүргэнэ гэжэ байгша оной үрэ дүн үшөө дахин эли тодоор харуулба. РСФСР-эй шэнэ газарай колхоз, совхозууд 1 миллиард 130 миллион гаран пүүд тарияа гүрэндэ худалдаа.

Мүн Россин Федерациин олон район, колхоз болон совхозууд урдын ургаса һайнтай ямаршье жэлдэ орходоо ехэ тарияа энэ жэлдэ ургуулаа гэжэ баярлан тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Жэшээнь, Ставрополиин хизаарай Темижбекскэ тарияанай совхоз 15 мянган гектар газарһаа дунда жэшээгээр 32 центнер шэниисэ гектар бүриһөө хуряажа абаһан байна.

Сахарай свёкло ургуулха хэрэгтэ Россин Федераци ехэ амжалта туйлаа. Оройдоол байгша ондо республикада сахарай свёкло таридаг газар нэгэ хахад дахин ехэ болгогдожо, энэ үнэтэ культурын айхабтар ехэ ургаса абтаа. Сахарай заводуудта, абалгын пунктнуудта 143 миллион центнер свёкло мүнөө ороод байна. Энэнь 1953 онойхидо орходоо 3,7 дахинаар ехэ.

Сахарай свёкло улам ехээр хуряан абаха үшөө ехэ арга боломжо бии гэжэ республикын түрүү колхозууд харуулаа. Жэшээнь, Белгородско областьдо дунда зэргээр 227 центнер сахарай свёкло гектар бүриһөө абтаа. Харин Шебекинскэ районой «Красный Октябрь» колхоз 705 гектар газарта 304 центнер свёкло гектар бүриһөө абаа юм. Тиихэдэ Воронежско областиин Россошанска районой «Дружба» колхозой звеньевой нүхэр Алексеенко 10 гектар газарта гектар бүриин 500 центнер свёкло ургуулжа абаа.

Мүн мал ажал хүгжөөхэ, һү, мяха болон бусад продуктнуудые ехээр абаха хэрэгтэ Россин Федераци горьтой амжалта туйлаа гэжэ нүхэр К. Е. Ворошилов хэлэбэ.

Республикын мал ажалай гол шухала үбһэ тэжээл хадаа кукуруза болоно. Республикын колхоз, совхозууд 1953 онойхидо орходоо 13 дахин шахуу ехэ газарта кукуруза тарижа, энэ жэлдэ үнеэн бүридэ 10 тонныи хүртэхөөр силос дараһан байна. Энэмнайшье яһала ехэ амжалта гээшэ ааб даа, гэбэшье тарияан болгохо, мүн силостэ дараха кукуруза бүри ехээр тариха арга боломжо үшөөл айхабтар ехэ байна. КПСС-эй ЦК-гэй декабриин Пленум дээрэ Н. С. Хрущев энээн тухай тон зүбөөр, этигэмэ үнэншэмөөр хэлэһэн байна. РСФСР кукуруза ургуулха талаар туйлаһан амжалтаяа бүри арьбадхаха байһаниинь дамжаггүй.

Мал ажал хүгжөөлгөөр Россин Федераци һүүлэй жэлнүүдтэ нилээд ехэ амжалта туйлаа. 1958 оной хүсэд дүүрээдүй 12 һарын туршада республика 1953 оной энэ үеынхитэй сасуулбал хоёр дахин ехэ һү, 1,6 дахин ехэ мяха, 1,9 дахин ехэ үндэгэ гүрэндэ худалдаа.

КПСС-эй ЦК-гэй декабрьда болоһон Пленум социалистическэ хүдөө ажахые һүүлэй табан жэлэй туршада хүгжөөлгэдэ туйлагдаһан элитэ ехэ илалтые согсолоо. Тиигээд ерэхэ долоон жэл соо хүдөө ажахын продуктнуудые саашадань ехээр абаха тушаа дэлгэрэнгы программа хараалаа. Энэ программа дүүргэлгэдэ Россин Федераци шиидхэхы үүргэ бэелүүлхэ зэргэтэй. Энэ зорилго дүүргэхэ үедэ, танай дунда нэгэшье гээгдэнги колхоз, совхоз үгы болохо бээ гэжэ найдахаар. Энээниие бэелүүлхэ бүхы арга боломжо танда бии.

Коммунистическэ парти, бүхы совет арад КПСС-эй XXI съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө айхабтар ехэ урма зоригтойгоор бэлэдхэжэ байна. 1959—1965 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ даабарита тоонуудые КПСС-эй XXI съезд хаража үзөөд, баталха юм. Экономико болон соёл культураяа хүгжөөхэ, арад зонойнгоо ажабайдал һайжаруулха талаар Советскэ Союзай туйлаһан агууехэ амжалтануудые съезд согсолоод, үргэн ехээр коммунизм байгуулха шатада манай Эхэ ороной орохо эхи табиха юм. Энэ съездын асари ехэ, үнэхөөрөөл бүхэдэлхэйн—түүхэтэ удха шанартай байха байһаниинь ойлгосотой.

Һаяхан дүүрэһэн СССР-эй Верховно Соведэй сесси шухала шиидхэбэринүүдые абаа. Тэдээн соонь Совет гүрэнэй зорилгонууд тухай хэлэгдэнэ. Верховно Соведэй абаһан олон шиидхэбэринүүдтэй тааралдуулан, союзна республикануудай дээдэ органууд ехэ хүдэлмэри үнгэргэхэ ёһотой гэжэ нүхэр К. Е. Ворошилов тэмдэглэнэ.

Советскэ Союз эб найрамдалта гадаадын политика эрид шууд бэелүүлэн, бүхы дэлхэй дээрэ энхэ амгалан байдал бэхижүүлхын түлөө тэмсэнэ гэжэ СССР-эй Верховно Совет бүхы дэлхэйн үмэнэ үшөө дахин харуулаа. Атомна, водородно буу зэбсэгэй туршалгые болюулха тухай асуудалаар, мүн Берлин тухай асуудалаар СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ абтаһан Тогтоол эб найрамдалай хэрэгтэ оруулһан шэнэ ехэ туһа нэмэри мүн болоно.

СССР-эй табадахи зарлалай Верховно Соведэй хоёрдохи сессиин абаһан шиидхэбэринүүдые бүхы совет арадай сэдьхэлээ ехээр ханажа угтаха, гүнзэгы һайнаар ойлгохо байһандань һэжэггүй гэжэ К. Е. Ворошилов мэдүүлнэ.

Хүндэтэ нүхэд! Энэ сессишье республикын үмэнэ байгаа гол шухала асуудалнуудые нэгэн дуугаар зүбшэжэ шиидхээд, мүн лэ хүдэлмэрээ амжалтатайгаар дүүргэбэ. Промышленность болон хүдөө ажахые, манай Эхэ ороной наука болон соёл культурые саашадань дэбжээхэ, коммунизм байгуулгын түсэб дүүргэхэ хэрэгтэ Россин Федераци саашадаашье түрүүшын зэргэнүүдтэ ябаха юм гэжэ энэ ушар үшөө дахин харуулна.

Тиигээд нүхэр К. Е. Ворошилов РСФСР-эй бүхы ажалшадые үндэр дээдэ шанда хүртэһэнтэйнь үшөө дахин үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, республикын үмэнэ Коммунистическэ партиин табиһан зорилгонуудые эрхим амжалтатайгаар дүүргэхыень хүсэбэ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй зургаадахи сессиин түгэсхэлэй заседани энээгээр дүүрэбэ гэжэ сессиин түрүүлэгшэ соносхоно. **(Нүхэр К. Е. Ворошиловай үгэ хэлэжэ байхада, заседанида хабаадагшад оло дахин альга ташаа).**

(ТАСС).

РСФСР-эй Верховно Соведэй зургаадахи сесси

РСФСР-эй дүрбэдэхи зарлалай Верховно Соведэй зургаадахи сессиин заседани декабриин 27-до Кремлиин Ехэ ордон соо болоо. 1959 ондо РСФСР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэб тухай, республикын шэнэ жэлэй бюджет тухай, мүн 1957 оной бюджедэй дүүргэгдэһэн тухай элидхэлнүүдээр үгэ хэлэлгэ үргэлжэлүүлэгдээ.

РСФСР-эй Хүдөө ажахын министрын орлогшо **А. А. Федин** заседани дээрэ түрүүлжэ үгэ хэлээ. Хүдөө ажахые хүгжөөхэ талаар республикын ажалшадай түйлаһан амжалтанууд тухай тэрэ дэлгэрэнгыгээр хөөрөө. Һүүлэй табан жэлэй туршада колхозуудай мүнгэн олзо хэдэн дахин ехэ боложо, мүнөө ажахы бүхэн дунда жэшээгээр жэлэй миллион хахад түхэриг мүнгэн олзотой байдаг болонхой. Таряан, мяхан, һүн, сахарай свёкло болон бусад продуктнууд ехээр абтадаг болоо.

Курска областиин ажалшадай түйлаһан амжалтанууд тухай депутат **А. В. Рудченко** (Курска область) хөөрэжэ үгэһэн байна. Курска областьдо һаяхан байгуулагдаһан Хүдөө ажахын институдай дэргэдэ туршалгын станцинууд эмхидхэгдэхэ ёһотой гэжэ депутат хэлэбэ. Эдэ станцинуудай хүдэлмэринь ганса Курска областьдо бэшэ, харин хара хүрьһэтэ бусад нютагуудта ехэ туһа хүргэхэ байна.

Депутат **И. А. Коюшев** (Коми АССР) долоон жэлэй туршада республикын арадай ажахые хүгжөөхэ хараанууд тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрөө. Нефть, газ, нүүрһэ болон бусад продукци нилээд ехээр абтадаг болохо. Республика дотор 100 шахуу промышленна предприятинууд баригдаха, тиихэдэ Сыктывкар городой шадар модо болбосоруулдаг томо промышленна узел байгуулагдаха юм.

Нүхэр Коюшев 1959 ондо республикын арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбэй проект һайшааха гэжэ дурадхаад, Коми АССР-тэ хабаатай хэдэн асуудалнуудые табиба: харгы замай барилга түргэдхэхэ, мүн тэрэшэлэн городой зоной олон боложо байһан дээрэһээ байрын гэр, һургуули, больница болон үхибүүдэй эмхи зургаануудые үргэнөөр бариха шухала гэжэ тэмдэглэбэ.

Удаань депутат **А. П. Кешоков** (Кабардино-Балкарска АССР) трибуна дээрэ гарана. Нютагай организацинуудай гүрэнһөө нэмэлтэ туһаламжа абангүйгөөр, доторойнгоо арга боломжые хэрэглэн, город тосхонуудта һургуулинуудые, кинотеатр болон клубуудые, һуудал-байдалай элдэб эмхи зургаануудые барижа байһан тухайнь хөөрэнэ. Гэхэтэй хамта гансал өөрынгөө хүсөөр шиидхэхын аргагүй асуудалнууд бии гэжэ депутат хэлэнэ. Тусхайлан хэлэбэл, республикын газар дээрэ байдаг курортнуудые һайжаруулжа, болбосон түхэлтэй болгохо хэрэг өөһэдтэмнай диилдэшэгүй байна гэжэ тэрэ хэлэнэ. СССР-эй Элүүрые хамгаалгын министерство хүнүүдэй зундаа амарха городогуудые болон туристска, альпинизмын лагерьнуудые тэндэ олошоруулжа, амарагшадай тоо олон болгохо ёһотой гэжэ тэрэ дурадхаба.

Кировскэ областиин арадай ажахые хүгжөөлгэдэ 1959 оной РСФСР-эй бюджедээр һомологдоһон мүнгэн зөөриин ашаар бидэнэр промышленна предприятинуудые улам ехээр барижа, үргэдхэхэһөө гадна олон зуун ажалшадай һууха байрын гэрнүүдые, 12 һургуули болон һургуулиин интернадуудые, хэдэн кинотеатр, больница болон эмнэлгын бусад эмхи зургаануудые бариха аргатайбди гэжэ депутат **В. И. Кряжев** (Кировскэ область) хэлэбэ. РСФСР-эй Финансын министерство городой болон хүдөөгэй центрнүүдые болбосон түхэлтэй болгохо талаар хараалагдаһан мүнгэн зөөрие ямаршье үндэһэгүйгөөр бага болгоо гэжэ депутат тэмдэглэнэ.

Сесси дээрэ үгэ хэлэһэн депутадууд **В. П. Максина** (Башкирай АССР), Чувашска АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **А. С. Ерлаков** гэгшэд РСФСР-эй 1959 оной түсэб Федерациин бүхы арадуудай аша туһатай таараллдана гэжэ хэлэбэ. Депутадуудай сессиин үедэ оруулһан заһабари, нэмэлтэнүүдтэйгээр арадай ажахые хүгжөөхэ түсэб болон шэнэ жэлэй бюджедые баталха гэжэ тэдэнэр дурадхаба.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ депутат **Д. С. Полянскида** үгэ үгтэнэ. Заседанида хабаадагшад тэрэниие халуунаар угтаба.

Үргэн ехэ хэмжээгээр коммунизм байгуулха программые бүхы совет арадаймнай угаа ехэ урма баяртайгаар зүбшэн хэлсэжэ байгаа үедэ Россин Федерациин Верховно Соведэй сесси боложо байна гэжэ үгэ хэлэгшэ хэлэбэ. Шэнэ агууехэ зорилгонуудые бэелүүлжэ эхилхынгээ урда тээ, бидэнэр хэһэн хүдэлмэриингөө үрэ дүнгые шүүмжэлхы ёһоор сэгнэхэ, дутагдалнуудаа элирүүлхэ, бии байһан арга боломжонуудые элирүүлэн гаргаха, арадай ажахын бүхы һалбаринуудые улам түргэнөөр саашадань хүгжөөхын тулада тэдэниие бүри һайнаар хэрэглэхэ ёһотойбди гэжэ нүхэр Полянский хэлэбэ.

КПСС-эй XXI съезд дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэхэ элидхэлэй тезисүүд соо Россин Федерациин үмэнэ ехэ зорилгонууд табигданхай гэжэ нүхэр Полянский хэлэнэ. Долоон жэлэй түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлхэ бата бэхи үндэһэ һуури бидэнэр 1959 ондо табиха ёһотойбди гэжэ тэмдэглэбэ. Илангаяа хүндэ промышленностиин шиидхэхы һалбаринууд булюу түргэнөөр хүгжөөгдэхэ ёһотой. Тиигэбэл лэ арадай ажахын бусад һалбаринуудые амжалтатайгаар хүгжөөжэ шадаха байнабди. Түбхын түрүүндэ хара, үнгэтэ металлурги, химиин, нефтиин болон газай промышленность, тэрэшэлэн барилгын материалнуудай промышленность түргэнөөр хүгжөөгдэхэ ёһотой гэжэ нүхэр Полянский хэлэнэ.

Удаань үгэ хэлэгшэ цементын промышленностиие хүгжөөхэ тухай, модо бэлэдхэжэ, болбосоруулха тухай, түхеэрэлгые эзэн ёһоор хэрэглэхэ, түмэрэй хаядаһа суглуулха тухай асуудалнуудта тогтожо хэлээ.

Гээгдэжэ ябаһан, мүн дунда зэргын ажахынуудые түрүү предприятинуудай хэмжээндэ хүргэбэл, эрхим һайн түрүү дүршэлые эмхи гуримтайгаар, түсэбэй ёһоор үргэнөөр нэбтэрүүлбэл лэ промышленностяа амжалтатайгаар хүгжөөхэ аргатайбди гэжэ нүхэр Полянский тэмдэглэнэ.

1959 ондо Россин Федерацида бэелүүлэгдэхэ капитальна барилгын гол зорилгонь юуб гэхэдэ, барилга хэхэ болзор бага болгохо, барилгын хүдэлмэриин үнэ сэн химдаруулха, тэдэнэй шанарые һайжаруулха зорилго болоно гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэнэ. Манай республикада айхабтар ехэ барилгын хэгдэжэ байһан дээрэһээ барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин үнэ сэнгые ганса процентээр химдаруулхадамнай, 1 миллиард 200 миллион түхэриг алмагдадаг байна.

Мүнөө хэгдэжэ байгаа барилга дүүргэхэ болзорые бага болгохын тулада бүхы зохихо хэмжээнүүдые абаха, гүрэнэй жаяг заршам шангадхаха, барилгын хойноһоо банкнуудай хэдэг хиналтые һайжаруулха хэрэгтэй.

Нүхэр Полянский саашадань Россин Федерациин бюджедые дүүргэхын тулада эмхидхэгдэхэ хүдэлмэри тухай хөөрэбэ. Өөрынгөө олзоһоо болон нөөсэһөө мүнгэн зөөри гаргажа үгэхэ даабариие, эд зөөри, мүнгэ гаргашалха хэрэгтэ арьбалалта хэхэ даабариие дүүргэхыень бүхы предприятинуудай, организацинуудай үмэнэ совнархозууд, нютагай Соведүүд шанга эрилтэ табиха ёһотой гэжэ нүхэр Полянский тэмдэглэнэ.

Энэ жэлдэ зарим совнархозууд, нютагай Соведүүд бюджедэй ёһоор дүүргэхэ уялгаяа дүүргээгүй, олон предприятиин экономическа даабари дүүргэгдээгүй гэжэ хэлэбэ. Илангаяа Новосибирскын, Свердловскын, Владимирска, Горькиин, Пермиин, Кемеровскэ болон бусад хэдэн совнархозуудай предприятинууд голодоһо ехээр гаргажа, ашаг олзогүй гаргаша хэжэ, ехэ гарзада ороо.

Промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгэй хубилгагдаһанай, нютагай органуудай эрхын үргэдхэгдэһэнэй ашаар ажахые хүтэлбэрилдэг үлүү зургаануудые усадхаха арга олдоо. Гэбэшье бидэнэр энэ арга боломжые хүсэд һайнаар хэрэглэнэгүйбди. Ростовско совнархозой гаргаһан үүсхэлые дэмжэжэ һайшаахаар гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ. Юуб гэхэдэ, энэ совнархоз мүнөө жэлдэ хүтэлбэриин аппарадые һайжаруулһанай, үлүү зургаануудые усадхаһанай, бусад эмхидхэлэй хэмжээ-ябуулга үнгэргэһэнэйнгөө ашаар хүтэлбэриин аппарадһаа 2 мянга шахуу хүдэлмэрилэгшэдые сүлөөлөө. Энээнэй ашаар жэлэй туршада 20 миллион гаран түхэриг алмагдаа. Тиин хаа хаанагүй захиргаанай-хүтэлбэриин аппарадые һайжаруулжа, үнэгүй болгохо хэрэгтэй гэжэ нүхэр Полянский хэлэбэ.

Шэнэ эрхэ байдалда нютагай советскэ органуудай дүүргэхэ үүргэ улам дээшэлнэ. Ажалшадай депутадуудай Соведүүд промышленность болон хүдөө ажахын хүдэлмэриие урданайхиһаа гүнзэгыгөөр мэдэхэ, үйлэдбэри дэбжээхын, хүн зониие культурно-ажаһуудалай талаһаа хангалгые һайжаруулхын тулада нютагай бүхы арга боломжонуудые гүйсэд һайнаар хэрэглүүлхэ ёһотой.

Коммунистическэ парти, тэрэнэй Центральна Комитет ажахы, соёл культура хүгжөөхэ талаар түйлагдаһан асари ехэ дүй дүршэлые согсолжо, оронойнгоо экономико, соёл культурые саашадань дэбжээхэ, ажалшадай ажабайдал һайжаруулха хүсэтэ арга боломжонуудые оложо бэелүүлнэ, манай Эхэ оронииe коммунизм тээшэ эрэлхэг зоригтойгоор хүтэлжэ ябана гэжэ нүхэр Полянский үгынгөө түгэсхэлдэ хэлэбэ.

Энээгээр үгэ хэлэлгэн дүүрэбэ.

Һүүлээрнь РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, РСФСР-эй Госпланай Түрүүлэгшэ **В. Н. Новиковто** түгэсхэлэй үгэ үгтэнэ. Тиигээд 1959 ондо РСФСР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ Гүрэнэй түсэб тухай Хуулиие сесси нэгэн дуугаар баталан абаба.

Мүн тэрэшэлэн РСФСР-эй Финансын министр депутат **И. И. Фадеев** түгэсхэлэй үгэ хэлээ. РСФСР-эй 1959 оной Гүрэнэй бюджет тухай Хуулиие сесси баталан абаба. Мүн 1957 ондо РСФСР-эй Гүрэнэй бюджедэй дүүргэгдэһэн тухай тоосоое баталха гэһэн тогтоол абтаа.

Бурядай, Кабардино-Балкарска, Хальмагай болон Чечено-Ингушска автономно республикануудай Конституциин текстнүүдтэ оруулагдаһан хубилалта, нэмэлтэнүүдые баталха тухай элидхэл РСФСР-эй Верховно Соведэй Хуули гаргаха тушаа һанамжа, дурадхал оруулдаг комиссиин гэшүүн депутат **Ф. Н. Дадонов** элидхэл хээ. Эдэ республикануудай Конституциин текстнүүдтэ оруулагдаһан хубилалта, нэмэлтэнүүдые баталха тухай Хуулинуудые сесси нэгэн дуугаар абаба.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшээр депутат **Д. С. Полянскиие** баталха тухай, тэрэшэлэн СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо боложо томилогдоһон депутат **Ф. Р. Козловые** энэ хүдэлмэриһөө сүлөөлхэ тухай Тогтоол сесси РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ депутат **М. П. Тарасовай** дурадхалаар баталан абаба.

Һүүлээрнь РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь **И. Н. Зиминэй** элидхэл хэһэнэй удаа сесси РСФСР-эй Конституцида хубилалтануудые оруулха тухай Хуулинуудые абана, мүн сессинүүдэй хоорондо РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй абаһан Указуудые батална.

(ТАСС).

Хара металлургиин, түлишын промышленностиин, электростанцинуудай продукци гаргаха түсэбэй үлүүлэн дүүргэгдэһэн тухай

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Центральна статистическэ управлениин мэдээсэл

I.

КПСС-эй XXI съездын хүндэлэлдэ социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлһэнэй ашаар хара металлургиин хүдэлмэришэд бүхы металлнуудаар — шэрэм, булад хайлуулгаар, прокат гаргалгаар жэлэйнгээ түсэбые декабриин 27-до амжалтатайгаар дүүргээ.

1958 ондо 39,6 миллион тонно шэрэм, 55 миллион шахуу тонно булад хайлуулагдаа, 43 миллион шахуу тонно хара металлай прокат гаргагдаа.

Тогтоогдоһон түсэбһөө гадуур 1 миллион үлүүтэй тонно булад хайлуулагдаха, 1 миллион үлүүтэй тонно хара металлай прокат гаргагдаха байна.

II.

Нүүрһэнэй, нефтиин промышленностиин, районуудай электростанцинуудай хүдэлмэрилэгшэд КПСС-эй XXI съездын хүндэлэлдэ социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлһэнэйнгээ ашаар нүүрһэ малтан абаха, нефть абаха, районно электростанцинууд электроэнерги гаргаха талаар 1958 ондо тогтоогдоһон даалгабаринуудаа болзорһоонь урид дүүргээ.

Нүүрһэ малтан абаха жэлэй түсэб декабриин 26-да, нефть абаха, электроэнерги гаргаха жэлэй түсэб декабриин 27-до дүүргэгдээ.

Тухайлхада, түсэбһөө гадуур 8 миллион тонно нүүрһэн, 1,5 миллион шахуу тонно нефть абтаха, 2,6 миллиард киловатт-час электроэнерги гаргагдаха байна.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Центральна статистическэ управлени.

КПСС-эй XXI съездын хүндэлэлдэ

Коммунистнуудай түрүү үүргэ

Манай колхозой коммунистнууд энэ жэлэй малай үбэлжэлгэдэ ехэ анхаралаа табина. Партийна эхин организациингаа суглаан дээрэ ниитын малай үбэлжэлгэдэ бэлдэхэ тухай асуудал хэлсэжэ, энээн тушаа тодорхой тогтоол баталан абаһан байнабди. Тэрэ тогтоолой үндэһөөр колхозой правлени, партийна эхин организаци малаа һайнаар ондо оруулха талаар нилээд хүдэлмэри хээ. Ниитын бүхы мал дулаан байраар хангагдаа. Малай тэжээл зөөлгэдэ 2 трактор, 3 автомашина хододоо хүдэлнэ. Колхозой хонишод, һаалишад бүгэдөөрөө дулаан хубсаһаар хангагданхай.

Партийна эхин организациин коммунистнуудай 60 процентнь мал ажал дээрэ хүдэлнэ. Зарим коммунистнууд, жэшээлхэдэ, ахалагша хонишон Дулмаева Намсалма ажал дээрээ түрүү үүргэ харуулна. 1958 оной 11 һарын туршада нүхэр Дулмаева 100 эхэ хониһоо 104 хурьга абаа. Баһа комсомолой путёвкоор ерэһэн залуу һаалишад Г. Сафина, Н. Балдандоржиева гэгшэд энэ жэлэй 11 һарын туршада үнеэн бүриһөө 1800 литр һү һаагаа. Эдэнэр үнеэн бүриһөө үдэр бүхэндэ 8 литр һү һааха гэһэн уялга абаад, өөһэдынгөө гүүртые коммунистическэ ажалай гүүртэ болгохын түлөө оролдожо байна.

Партийна эхин организаци малшадай дунда ойлгуулламжын хүдэлмэриие улам һайнаар ябуулха хэмжээ абажа байна. Колхоздомнай хоёр культбаза байгуулагдаа. Мүнөө үедэ 24 агитаторнууд ЦК-гэй һүүлшын пленумэй материалнуудые, хилын саана, мүн орон доторнай боложо байгаа һонинуудые малшадта ойлгуулжа үгэнэ.

Райсоюзай автолавка һарадаа хоёр дахин малшадта эд бараа асаржа наймаалдаг. Мүн холын гүүртэнүүдтэ наймаалагшагүйгөөр худалдаа хэдэг хоёр магазин нээгдээ.

Колхозой коммунистнууд ниитынгээ малые һайнаар үбэлжүүлжэ, партиин ээлжээтэбэшэ XXI съездые ажалай амжалтаар угтахын түлөө тэмсэжэ байна.

Ц. Тогмитов,
Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой парторганизациин секретарь.

Хэжэнгэ.

Мүрысөө үүсхэгшэд

Үргэн ута зал соо олон машинын нэгэн доро хүдэлхэнь хадын горхоной урасхал мэтээр хүүгэн дуулдана. Ягаан-эрээн косынка бооһон басагад эрьехэ сүлөөгүй шамдуу түргэнөөр ажаллана. Ээрэһэн утаһаар үхибүүдэй джемпер, свитер гэхэ мэтэ нэхэгдэн гарана. Энээние хаража урмашаһан цехын начальник Валентина Ивановна Сулимова баяртай хүхюунээр хөөрэнэ:

—Хүн бүхэн шадаал һаа һайн шанартай продукци гаргахые оролдоно. Бидэнэр мүнөө нормоёо гансал үлүүлэн дүүргэхын түлөө бэшэ, харин гол түлэб эрхим шанарай түлөө мүрысэн тэмсэдэг болообди. Жэлэйнгээ түсэбые үшөө декабриин 3-да дүүргэбэбди, ажалайнгаа эршые зааханшье һуладхаагүйбди.

Нэрээшье, эдэ үдэрнүүдтэ нэхэлгын цехын хүдэлмэришэдэй дунда өөһэд хоорондын мүрысөөн шэнэ хүсэтэйгөөр дэлгэрэнхэй. Алдарта партиингаа XXI съездые үйлэдбэриин шэнэ амжалтаар угтахын тула тэдэнэр «Кооператор-комсомолец» артель соогоо мүрысөө үүсхэһэн юм. Тиигээд мүнөө мүрысөөнэйнгөө тугые дээрэ үргэн ябана. Цехын начальник нүхэр Сулимова, механик Леонид Давыдов хүдэлмэриин үедэ хүн бүхэнэй хажууда ерэжэ, ажалыень наринаар шалгана, элирүүлэгдэһэн дутагдалые хайшан гэжэ усадхаха заабари үгэнэ.

— Ажалдаа шалгарагшадай, манай эдэбхитэдэй нэгэн Анна Ильина энэл даа,—гээд Валентина Ивановна ойрохон байһан илдам шарайтай, улаахан хасартай басагые заажа, тэрэнэй ажалаар омгорхоно.

Бүд нэхэгшэ Анна басаган 1952 ондо долоодохи класс дүүргээд, үйлэдбэри дээрэ хүдэлмэрилжэ эхилһэн юм. Тэрэ гэһэнһээ хойшо тэндээ таһалгаряагүй ажаллажа байнхай. Үнэн сэхэ, оролдосотой ажалаараа коллективэйнгээ дунда хүндэтэй болоо. Үйлэдбэриингөө даалгабариие дүүргэдэггүй ушар байдаггүй. Тиихэтээ хамта нүхэр Ильина ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг юм. Мүнөө партиин гэшүүндэ кандидат болоод, агитатораар хүдэлмэрилнэ.

—Манай артельдэ нимээр ажаллагшад олон,—гэжэ нүхэр Сулимова эхэ омогтойгоор хөөрэнэ. Начальнигай эдэ үгэнүүдые шагнаһаар, зэргэлүүлэн табиһан машинануудай хажуугаар саашалхадаа үшөө хэдэн хүдэлмэришэдые харабабди.

—Энэмнай баһал амжалта түйладаг хүн,—гээд нүхэр Сулимова һаһатайгаа хэлэһэн эрэнэй ойро зүг татаба. Кристинья Ивановна Клевцова шударгы бэрхэ эхэнэр юм. Тиимэл хадаа һара бүри хоёр хахад нормо дүүргэдэг.

Үнэхөөрөөшье энэ нүхэрэй ажаллажа байхые харахада, ажал хэрэгээ һайтар шудалһан хүдэлмэрилэгшэ гэжэ ойлгомоор. Хүдэлмэриин үедэ нэгэшье миил байнагүй, утаһаниинь таһарнагүй. Нэхэжэ гаргаһан юумэнь хүү һайн шанартай. Кристинья Ивановна үнэн сэхэ ажалаараа алдаршажа, хүндэтэй болонхой. 1940 ондо тус артельдэ хүдэлмэрилжэ эхилһэн сагһаа хойшо тэрэ алишье талаараа залуушуулда ходо жэшээ харуулжа байдаг. Энэ үе соо аяар арбаад хүниие мэргэжэлдээ һургаа.

Ажалдаа шалгаржа, арадтаа магтуулхаар хүнүүд энэ эртельдэ олон. Тэдэнэй дунда Алла Пестерова, Мария Макарова, Агафья Трифонова гэгшэд эрхим амжалтаараа түрүүлжэ ябана. Эдэнэр партиин XXI съездын хүндэлэлдэ абаһан уялгаяа бодото хэрэг дээрэнь бэелүүлхын зорилгоор ажалайнгаа эршые үдэрһөө үдэр улам шангадхана.

Эдэ бүгэдын ашаар артелиинхид үйлэдбэриингөө жэлэй даалгабариие үни хада дүүргээд, мүнөө түсэбһөө гадуур 500 мянган түхэригэй продукци Эхэ орондоо үгэхын тула шармайн оролдожо байнхай.

И. Очиров.

Зураг дээрэ: «Кооператор-комсомолец» артелиин эрхим бүд нэхэгшэ К. И. Клевцова.

Л. Хайдуровай фото.

Залуу наһанай золтойдо

Трактор, машинанууд худалдан абтажа, өөһэдын механизаторнууд колхоздоо бусажа ерэбэ. Колхоздоо машина, техникэтэй болоходоо Улхасаа нютагай зон ехэл баяртай. Өөһэдын хүбүүдһээ гадна, ондоошье хүнүүд колхоздо орохоёо ерээ ха. Түбшэн, даруу зантай нэгэ залуухан хүбүүн механизаторнуудай дунда харагдадаг болобо.

Өөһэдынгөө машина, техникээр анха түрүүшынхеэ хабарай тарилга—хүдөө ажахын хүдэлмэринүүдэй эгээл харюусалгатай кампани үнгэргэгдэхэнь. Эмхидхэлэй хүдэлмэри захагүй. Хэниие тракторна бригадын бригадир болгожо томилолтойб?

Иимэ нэгэ түбэгтэйхэн асуудал Яруунын аймагай «Путь социализма» колхозой правлениин урда табигдажа, нилээд зүбшэн хэлсэгдэһэнэй удаа, механизаторнуудай дурадхалаар залуу мэргэжэлтэ Юрий Алексеевич Рябов тракторна бригадын бригадираар томилогдоо һэн. Урдань Юрий Алексеевич Наріhатын МТС-эй хүдөө ажахын машинануудай инженер-механигаар ажаллажа байһанаа ерэһэн юм.

Зоной этигэл найдабарида хүртэһэн залуу мэргэжэлтэ эмхидхэлэй дүршэл багатайшье һаа, түрүүшын үдэрнүүдһээ оролдосотойгоор ажаллажа, бригадынгаа ажал хүдэлмэриие эмхи гуримтайгаар ябуулжа захалба. Хабарай тарилгын халуун хаһын ябажа байха үедэ унтаха нойроошье, эдеэ хоолоошье мартахаар сагууд болоо. Уданшьегүй «гартаа дүйтэй», «трактор, машинануудые табан хургандаал адляар мэдэдэг», «һүбэлгэн хурса, бэрхэ хүбүүн» гэлдэжэ байгаад хүнүүдэй магтахань дууддадаг болоо һэн.

Хабарай тарилгашье хаһа саг соогоо, һайн шанартайгаар дүүрэжэ, һүүлээрнь пар, шэнэ газарнуудые хахалалга, үбһэ, таряа хуряалга гэхэ мэтын шухала хүдэлмэринүүд хойно хойноһоо захалба.

Трактор, машинанууд олошоржо, тусхай нэгэ механигай хэрэгтэй болоходонь баһал нүхэр Рябов томилогдоо.

Даажа абаһан хэрэгтээ хододоо харюусалгатайгаар, үнэн сэхээр хандадаг Юрий Алексеевич энэ хүдэлмэридөө баһал һайнаар, магтаалтайгаар ажаллажа байнхай. Трактористын гү, али комбайнерай, машинистын гү, али сеялкэшэнэй, шофёрой гү, али мотористын машинаяа зогсоожорхёод, эбдэрһэн, муудаһан шалтагааниинь оложо ядажа байхадань хододоо туһалжа үгэһэн байдаг.

Хүдэлмэреэ һайнаар эмхидхэхэһээ, трактор, машинануудаа зогсоонгүй, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэхэһээ гадна, нүхэр Рябов мүн холын хараата зорилгонуудые хододоо һанаандаа оруулжа ябадаг, шухала шухала асуудалнуудые колхозойнгоо правленидэ табижа байдаг юм.

— Манай колхоздо таряан ажалай хүдэлмэри барагсаан трактор, машинануудай хүсөөр хэгдэнэ,— гэжэ тэрэ хөөрэнэ. — Теэд мал ажалдамнай оньһожоруулагдаһан нэгэшье хүдэлмэри байхагүй. Долоон жэлэй түсэбөөр малаа 2—3 дахинаар үдхэхэ, ашаг шэмыень 4—5 дахинаар дээшэлүүлхэ гэжэ байһан хадаа малай фермэнүүдтэхи хүдэлмэриие үргэнөөр оньһожоруулха гээшэ манда тон шухала болоо. Тон түрүүндэ, Шэлэ гэжэ газарайнгаа малай байрануудта электрын гэрэл оруулжа, тэжээл буйлуулха кухни тодхохо, дүүжэн харгы татаха гэжэ байнхайбди.

Саашань нүхэр Рябов партиин XXI съезд дээрэ нүхэр Хрущевой хэхэ элидхэлэй тезисүүдые — 1959—1965 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбэй проектые ехээр һайшаажа байһан тухайгаа хөөрэбэ.

—Иигээд орон доторoo коммунизм байгуулжа байхадаа, хододоо ураггшаа эрмэлзэлгэтэйгээр ажаллаха, ажаһууха ёһотойбди. Гансашье оролдосотойгоор ажаллаад байха бэшэ, эрдэм мэргэжэлээ, политическэ мэдэрэлээ дээшэлүүлхэ гээшэ хүн бүхэнэй нангин уялга болоно. Али бүхы аргаар эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлхэеэ оролдожо байел гэжэ нүхэдөө уряалжа байдагби,— гэжэ Юрий Алексеевич хэлэнэ.

Тэрэ өөрөө мүнөө Эрхүүгэй хүдөө ажахын институдай механизациин факультедэй 5-дахи курсда заочноор һуралсажа байна. 1954 ондо албанһаа табигдажа ерэмсээрээ институтда заочноор ороод, жэл бүри нэгэ курс дүүргэжэ, мүнөө 5-дахидань гаранхай.

— Эды наһандаа һураагүйдөө хэзээ һураха гээшэб. Ажаллажа ябаад һурахада хүндэшэгшье һаа, оролдоһон хүн зориһондоо хүрэжэ шадаха байна. Дээдэ һургуулинуудта заочноор һурадаг хүнүүд манай колхоздо үшөө бии. Партийна организациин секретарь зоотехник хоёрнай зооветеринарна институтда һуралсажа байдаг, — гэжэ Юрий Алексеевич хэлэнэ.

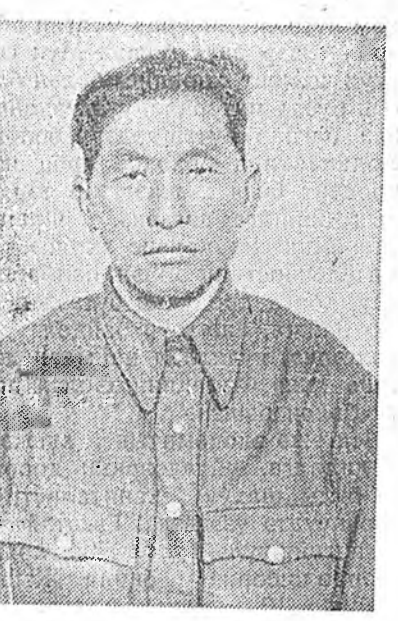
Ленинскэ комсомолоор хүмүүжүүлэгдэһэн нүхэр Рябов үнгэрэгшэ жэлдэ Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин гэшүүн боложо оронхой. Тиигээд коммунистын хүндэтэ нэрэ зэргые дээрэ үргэн, ажалдаашье, һуралсалдаашье амжалта түйлажа ябана.

Зураг дээрэ: поли дээрэһээ солоомо трактораар зөөжэ, малай фермэдэ абаашахаяа гаража ябаһан тракторист Михаил Павлович Евсеевтэй нүхэр Рябов уулзаад, хөөрэлдэжэ, заабари үгэжэ байна.

Д. Цыренжаповай фототекст.

БУЙЛУУЛМАЛ ТЭЖЭЭЛ, БҮЛЕЭН УҺАН, ЗОХИД БАЙРА—МАЛЫЕ ТАМИРЖУУЛЖА ШАДАХА

Оролдосотой ветфельдшер

Жанчип Гундынович Дыржинов хаанашье, ямаршье ажал хэхэдээ хэзээдэ оролдосотой, үнэн шударгыгаар хүдэлдэг гэжэ нютагайнгаа зон нүхэдэй дунда алдаршаһаар үнинэй. Нүхэр Дыржинов 1953 онһоо хойшо Бурунголой ветеринарна пунктда мал эмшэлгээр хүдэлмэрилхэ зуураа, ажал хэрэгээ һайса шудалжа, үхэр мал аргалха, эмнэхэ талаар нилээд ехэ дүршэлтэй, шадамар бэрхэ фельдшер болоо.

Хэдэхэн жэлэй саада тээ эндэхи «Улаан Шулуута», «Улаан Аха» колхозуудта адуу малай, илангаяа тугал, хурьгадай элдэб үбшөөр үбшэлхэ, үхэхэ, гарзалха ушар үзэгдэдэг байгаа. Тиимэһээ колхозуудай зооветеринарна мэргэжэлтэд үхэр малые элдэб хамшаг үбшэнһөө һэргылхэ, тэдэниие хаһа сагтань аргалха тушаа ехэхэн анхарал хандуулһан байна. Тэрэнэй ашаар эдэ колхозуудта малай хамшаглаха, гарзалха ушар сүм усадхагдаа шахуу. Эндэ Жанчип Гундыновичын оролдосото ажалай нилээд ехэ хуби баһал бии юм.

Үбэлэй янгинама хүйтэндэ, зунай ааяма халуундашье нүхэр Дыржинов эмээл морёор үндэр уула хабшалые дабажа, хадын түргэн гол горходые гаталжа, холын гүүртэ, отаранuудаар ябажа, үбшэлһэн мал хаһа сагтань аргалдаг, хонишод, малшадта ехэхэн туһаламжа үзүүлдэг байна. Тиихэдээ гансашье үхэр мал аргалаад ябадаг бэшэ, харин колхозуудайнгаа гүүртэ, отарада үхэр мал яажа зүбөөр харууһалха, эдеэлүүлхэ тушаа малшадта заабари, һургаал хододоо үгэдэг заншалтай. Хэрбээ ямар нэгэ газарта малай харууһалга, эдеэлүүлгын муугаар эмхидхэгдэһэн байбалынь нүхэр Дыржинов хаһа сагтань зохихо хэмжээ абахын, дутагдалые усадхахын түлөө оролдодог.

Эдэ үдэрнүүдтэ Жанчип Дыржинов пунктынгаа харьяата «Улаан Аха», «Улаан Шулуута» колхозуудай адууһа мал гарза хоролтогүйгөөр, һайнаар ондо оруулхын түлөө бүхы хэшээл оролдолгоёо гарган ажаллана.

Ерэхэ долоон жэлдэ эндэхи артельнүүдэй хонин ажалые эрид хүгжөөхэ, ниитын ёһотой баялиг болгохо хэрэгтэ хубитаяа оруулхын түлөө нүхэр Дыржинов тэмсэнэ.

Зураг дээрэ: нүхэр Дыржинов.

Д. Дугаровай фототекст.

Залуу һаалишын амжалта

Нёдондо зун арбан зургаатайхан Һама Доржиева «Улаан Одон» артелиингээ һү һаалиин фермэдэ түрүүшынхеэ һаалишан боложо ороо һэн. Тэрэ гэһээр жэл хахадһаа үлүүтэй болобо. Һаяхан 16—17 наһатайдаа артелиин арбан таба—зургаан һаамхай үнеэ тушаажа абаад, бэеэ даажа хүдэлхэ гээшэ тиимэшье амархан хэрэг бэшэ байгаа. Теэд арба гаран жэлдэ һаалишан ябаһан эжынгээ, мүн бусадшье дүршэл ехэтэй һаалишадай туһаламжаар нүхэр Доржиева бэрхэшээлнүүдые зоримгойгоор дабажа, артелиингээ түрүү һаалишадай зэргэдэ гаранхай. Байгша оной үнгэрһэн 11 һара хахадай туршада Һама басаган даажа байһан үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1600 шахуу литр һү һаагаа. Тиихэдэ гансахан ноябрь һара соо үнеэн бүриһөө 212 литр һү һааһан байна.

— Би мүнөө жэлдэ үнеэн бүриһөө 1600 литр һү һааха уялга абаһан байгааб. Теэд түрэл партиингаа XXI съездые ажалай бүри ехэ бэлэгтэйгээр угтахын түлөө Тарбагатайн аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозойхидой үүсхэлые халуунаар дэмжэн, съездын нээгдэхэ үдэр хүрэтэр, декабрь—январь һарада үнеэн бүриһөө үшөө 500 литр һү нэмэжэ һаахаар шиидээ һэм. Мүнөө үнеэдтээ һайхан үбһэ, силос, бурдууг горьтойгоор эдюулдэг, үдэрэй 2 дахин бүлеэн уһаар уһалдаг болоһоной ашаар һаяшаг түрэһэн үнеэдһээ үдэртөө 9—10 литр һүн һаагдана. Тиимэһээ абаһан уялгаяа заабол дүүргэхэ, үлүүлэншье дүүргэхэ аргатай байнаб,— гэжэ Һама Доржиева хөөрэнэ.

«Манай Һама анханһаа хойшо хэһэн юумэеэ бушуу түргэн бүтээдэг, һүбэлгэн бэрхэ, урагшаа һанаатай басаган юм. Мүнөөшье хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ, зориһон хэрэгээ дүүргэхэл байха» гэжэ залуу нүхэртөө этигэл найдабаритайгаар эндэхид хэлсэдэг юм.

К. Жалсараев.

Хори.

Түрүү хонишоной отарада

Хуртагын нарихан ута голые хашаһан үндэр хадануудай үбэр майлада ямаршье үдэр наруули дулаан байдаг тула хонидые бэлшээхэдэ тон зохид юм. Бэлшээриин газар элбэгтэй энэ нютагта Закаменай аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой Жамса Бадмаевай эхэ хонидой отара байрланхай. Нүхэр Бадмаев үшөөл залуу хүн аад, ажал хэрэгээ һайн мэдэхэ болоһон, оролдосотой, шадамар, бэрхэ хонишон гэжэ колхоз, аймаг соогоо мэдээжэ болонхой. Нёдондо 100 эхэ хонин бүриһөө 109 хурьга абажа, бүрин бүтэнөөр түлжүүлһэн байгаа.

Үнгэрэгшэ жэлдэ Хориин аймагай улаан одонойхидой хандалгатай танилсажа, бүримүһэн һайшаан дэмжээд байхадаа, Жамса Бадмаев отарынгаа зуун эхэ хониһоо 140 хурьга абахаб гэжэ мэдүүлээ һэн. Энэ отарынхид байгша ондо эхэ хонидоо бултынь искусственна аргаар урэжүүлжэ, хамта 300 эхэ хониһоо 327 хурьга абаад, бултынь эрхимээр түлжүүлээ. КПСС-эй XXI съездэдэ бэлэг болгон, жэлэй дүүрэтэр үшөө хурьгадые абажа, бүхыдөө 100 эхэ хонин бүриһөө 140 хурьга түлжүүлхэ зорилго табинхай.

— Отарадамнай хонид олоороо хурьгалжа байнхай. Мүнөө тэдэнэй олонхинь хурьгалаад, заримань үглөө мүнөө болонхой. Бидэнэр үбэлэй хурьгадые абаха бэлэдхэл хэһээр үнинэйбди. Хонидоймнай байра, хурьгадые түлжүүлхэ таһалга, кошарануud саг соогоо заһагдажа, дулаалагдаа һэн. Хурьгада, мүн зун хэнзэлһэн эхэ хонидто эдюулхэ ороохо таряанай зүйл, шэмэтэ тэжээл бэлдэнхэйбди. Хониднай зунай хүхэ ногоондо абаһан хүсэ шадалаа заашье гээгээгүй. Манай отарынхид ерэхэ жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 150 хурьга абаха юм, — гэжэ отарын ахалагша хонишон Жамса Бадмаев хөөрэнэ.

Д. Аюшеев.

Кабанскын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз үбэлжэлгэ һайнаар үнгэргэжэ байна. Үнеэдтээ тэжээл һайнаар буйлуулжа үгэнэ. Һолоомо хэршээд, извёсткоор дэбтээнэ, ууралаар зөөлэрүүлнэ. Мүнөө энэ колхоздо үнеэн бүриһөө 1700 литр һүн һаагдаба. **Зураг дээрэ:** һаалишан Анастасия Васильевна **Залуцкая** үнеэдтээ силос үгэжэ байна. Нүхэр Залуцкая үнеэн бүриһөө 2160 литр һү һаагаа.

А. Мантаевай фото.

Искусствын, уран зохёолой декадада бэлэдхэл

Арадай артист Һасаран Линховоин

БурАССР-эй арадай артист, РСФСР-эй габьяата артист Һасаран Лодонович Линховоиной творческо вечер Ленинэй ордента Бурядай оперо ба баледэй театр соо декабрийн 28-да болобо.

П. Чайковскийн «Евгений Онегин», А. Даргомыжскийн «Русалка» гэжэ оперонуудһаа элдэб хэһэгүүдые Һ. Л. Линховоин дуулаба. Мүн Бетховен, Шуберт, Глинка, Чайковский гэгшэдэй, советскэ ород болон бурят композиторнуудай дуунуудые дуулаа.

Артистын творческо вечер ехэ амжалтатайгаар үнгэрһэн байна.

Адууһа малаар баян Ага нютаг. 1923 оной һүүл... Шэнэ жэлэй урда һүниин шуурган урдынхиһаа улам хүсэтэйгөөр хүүежэ, шууяжа байгаа гэхэ... Залуу багша Лодон Линховоинтон 1924 оной түрүүшын үдэрые үлгытэй үхибүүтэй болонхой угтаа бэлэй.

...Һасаранай эсэгэ—Лодон багша хонгёо хоолойтой, хүгжэмдэ абьяастай хүн байгаа. Хүбүүнэйнгээ багахан байхаһаань дуу, хүгжэмдэ дуратайгаар хүмүүжүүлһэн, балалайка, мандолина дээрэ бурят дуунуудые наадуулжа һургаһан юм.

1932 ондо Лодон багшатан Улан-Удэ зөөжэ ерэбэ. Һасаранийнь һургуулида һуража байхадаа хүгжэмэй элдэб инструмент дээрэ наададаг, заримдаа оркестртэшье оролсодог болобо. Арбадахи класста һураха үедөө тэндэхи һургуулиин уран һайханай бүлгэмэй концертдэ хабаадалсажа, түрүүшынхеэ олоной урда дуулаһан байна. Һургууляа дүүргэмсээрээ хүгжэмтэ-драмын театртa хамһабариин артист боложо орыш гэжэ багшанар, дуу хүгжэм мэдэдэг мэргэжэлтэд дурадхаа һэн. Тиигэжэл Һасаран Линховоин искусствын богоһо алхаһан юм гэдэг.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ «Арадай хүбүүн» гэһэн зүжэг театрын сценэ дээрэ табигдадаг байгаа. Зүжэгэй гол герой—түрүүшын бурят революционер Ц. Ц. Ранжуровай рольдо пьесын автор өөрөө наададаг байһан аад, Һасаранай бэлигтэй артист болохоорые мэдэхэдээ, тэрээндэ даалгаһан юм. 1905 оной үеэр Забайкалида болоошо хубисхалта хүдэлөөндэ хабаадалсаһан түрүүшын бурят революционерэй баатарлиг образые тиихэдэ Һ. Линховоин шадамараар—үнэншэмөөр, тодорхойгоор харуулаа бэлэй.

А. Даргомыжскийн «Уһанай хүүхэд» гэжэ оперодо хабаадалсажа, Һасаран Линховоин оперын дуушанай бэрхэшээлтэ замда ороо. Тэрэ оперо соо Ловчий гэдэгэй багахан дуун дуулагдадаг: «Ой, эдэ хүйхэрнүүд намһаа һаланагүй. Гэртээ һууха аргагүй байдаг юумэд аал?». Эдээхэн үгэнүүдэй удхынь сохилтые, енгүү үһөөрхүүе залуу артист онол ехэтэйгээр дуулажа, наада харагшадай альгые забдагүй ташуулжа шадаһан гэдэг.

«Энхэ—Булад Баатар» гэжэ оперодо хаанай дууе дуулажа, тэрэнэй зэрлиг зан абари, аяг аашые — мүнгэн мэсээ алдажархёод галзуурһыень, аюулта сагай ерэхэдэ аймхай байһыень, түрмэдэ хааһан Энхэдээ ерэжэ һүгэдэн, Эхэ ороноо аюулһаа аршалжа үгыш гэжэ гуйһыень шадамараар харуулдаг хүндэтэй дуушан болоод байхадаа, Һасаран Линховоин миил 22 наһаяа гүйсэжэ ябаһан юм.

Бүхы дэлхэйн залуушуулай, студентнэрэй түрүүшын фестиваль 1947 ондо Чехословакиин түб хото Прагада эхилээ бэлэй. Тиихэдэ Һасаран бэрхэ залуу дуушадтай мүрысэхэ хабатай болоод байгаа. Теэд урма зоригоо огто хухардаггүй хүбүүмнай эгээл эрхим дуушадаар ана мана дуулалдажа, диплом шагналтай нютагаа бусаа һэн.

1950 ондо Москвада болоошо бурят уран зохёолой декадын үеэр Чайковскийн нэрэмжэтэ консерваториин Ехэ зал соо Иван Сусанинай арие, Стенька Разин тухай ород арадай дуу, Бетховеной «Шотландиин хундагын дуу» дуулажа, түб хотынхидой магтаалда хүртэһэн байха.

Һасаран Линховоин 1951 ондо бүхы дэлхэйн залуушуул, студентнэрэй гурба дугаар (Берлиндэ болоһон) фестивалиин концертдэ хабаадалсажа, гүйсэд мэргэжэлтэй, түрэлхиин һайхан хоолойтой байһанаа дахин харуулһан, Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһан юм.

Манай парти бэлигтэй бэрхэ залуушуулай саашадаа хүгжэхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулдаг. Чайковскийн нэрэмжэтэ гүрэнэй консерваторидохи бага яһатанай отделенидэ һурахаар Һасаран Москва эльгээгдээд, нэгэ жэл һураха зуураа, дуу хүгжэмдэ онсо бэлигтэй байһан туладаа Н. А. Римский-Корсаковой нэрэмжэтэ Ленинградай консерваторидо ороһон байна. Ленинградта һураһан тухайдаа Һасаран Линховоин иигэжэ домоглон дурдана: «Түрүүшээр ехээр һанаата болодог байгааб. Энэ хотын түүхэ юунһээшье үлүүгээр зүрхэ сэдьхэлыем доһолгодог байгаа. Эндэ 1893 ондо агууехэ Ленинэй ажал-ябуулга эхилһэн байна. Мариинска театрын сценэ дээрэ 100 гаран жэлдэ гэгээн бэлигтэ Глинкын «Иван Сусанин», «Руслан Людмила хоёр» гэжэ оперонууд хүнэй дура сэдьхэл буляажа байһан юм. Ородой оперын дуунай аха заха болоһон Петров, Стравинский, Хохлов, Смирнов, Собинов, Нежданова, Федор Иванович Шаляпин Мариинска театрта дууладаг байгаа гэжэ һанахадаа, баһал баярладаг һэм... Тиигээд лэ үсэд нэтэрүүгээр һуража эхилээ бэлэйб...»

Һасаран Линховоин тэрэ консерваторидо байхадаа, Даргомыжскийн—«Игорь князьһаа» Кончагай; Гуногой —«Фаустһаа» Мефистофелиин; Чайковскийн — Евгений Онегинһээ» Греминэй болон бэшэшье олон дуу, романснуудые нарин нягта, һүбэлгэн бэрхэ багшанарай хүтэлбэри доро һайнаар дуулажа һураа һэн.

Радиогоор, концертын талмай дээрэ ходо дуулажа, Ленинградай хүн зондо залуу дуушан хундэтэй болоһон байгаа.

1954 оной июль һарада Һ. Линховоин консерваторёо эрхимүүдэй нэгэн боложо дүүргэбэ.

Тиигээд дахин Улан-Удэдээ!

Ленинэй ордента оперо, баледэй бурят театрын түрүү дуушан болонхой.

Манай һанахада, Һасаран Лодонович «Иван Сусанин», «Уһанай хүүхэд» гэжэ оперонуудта дуулахадаа, ажабайдалай алишье талын асуудалые эгээл эли тодоор гаргажа шадана гээшэ ха.

«Иван Сусанин» оперын гол герой — Костромской губерниин Домнино һууринай таряашан. Нэгэдэхи акт соо Сусанин-Линховоин гэртэхиндээ энэрхы сэдьхэлтэй хүн байхаһаа гадна, Эхэ ороноо юунһээшье үлүүгээр сэгнэдэг, 1812 ондо бэрхэтэй байдалда ороод байхадань, үрэ зүрхэеэ үгэдэг байһаар харагдана.

Ород сэрэгүүдэй һаядаа илалта туйлаха тухайда Сусанинай хэлэһэн үгэнүүд найдамтайгаар ханхинана:

«Дайсадаа дараха, Русь нютагаа хомхой хоротонһоо сүлөөлхэ саг дүтэлөө. Тиихэдэ хүрьгэнтэй болохоб, түрэ хурим наяруулхаб».

Һасаран Лодонович сценэ дээрэ гараад дуулажа, наадажа байхадаа, геройнгоо һанал бодол, абари аяг аашада тааруугаар, тэдэнэйнгээ олиггүй орёо байдалые, хэһэн хэрэгые үнэншэмөөр, ойлгосотой тодоор харуулдаг юм.

Иван Сусанин аюулай тохёолдоод байһые мэдэбэшье, Эхэ оронойнгоо нэрэ түрын түлөө ами наһаяа үгэхөөр бэлэн байгаа. Эхэ ороноо дурда дурдаһаар, хэдэн һэлмэдэ хэршэгдэжэ, алдалан унаһан түүхэ домогтой.

«Сэхыень хэлэхэдэ, Сусанинай дууе дуулажал, дуулажал байхаар. Тэрэ баатарлиг хүнэй заха хизааргүй гүнзэгы сэдьхэл бодолые гүйсэд харуулхын тулада оролдожол, оролдожол байхаар» гэжэ Һасаран өөрөө хөөрэдэг.

А. С. Даргомыжскийн «Уһанай хүүхэд» гэжэ оперо соо Тээрмэшэнэй рольдо дуулахадаа Һ. Линховоин эгээл эрхим образ гаргадаг гэжэ һанахаар. Тус рольдо дуулаха, наадахыень СССР-эй Академическэ Ехэ театр 1958 оной апрель һарада Һасаранние урижа, бурят артистын ородой классическа оперын шухала рольдо наадахые, дуулахые түб хотынхидто харуулһан юм.

Ехэ театрын газетэ Линховоин тухай иигэжэ бэшэһэн байгаа: «Нэгэдэхи акт соохи суута арие уран нугархайгаар, жэгдэ һайнаар, ядабаригүйгөөр дуулаад байхадань, зүжэг харагшад альга ташан артистые угтаа. Оперын зүжэгэй удхаараа гүнзэгырхэ тудам артистын бэлигтэй зүжэгшэ байһаниинь улам тодоролсожо, гурбадахи акт соохи «ухаа алдамаар» гайхамшаг сценэдэ бүхы эршэ хүсэниинь эли тодоор гаража ерээ».

«Хаанай бэри», «Саянай хормойдо», «Фауст» гэхэ мэтэ оперонуудай гол рольнуудта наадахадаа, Һ. Линховоин баһал суурхуулдаг.

Композитор Д. Аюшеевэй «Анда нүхэд» гэжэ оперын Булган-табитын рольдо дуулахадаа, геройнгоо хүниие хайралдаг, хүндэлдэг, түрэл арадайнгаа түлөө хүсэ шадалаа гамнадаггүй байһаниие нилээд бэрхээр харуулна. Бурят хүнэй абари зан, гурим заншалые үнэн зүрхэнһөө мэдэрдэг, бэлигтэй бэрхэ дуушан, зүжэгшэн байһан туладаа тус ролиие айхабтар образноор гаргана.

Советскэ искусствын эрхимүүдэй тоодо оролсожо, Һасаран Лодонович 1955 ондо Хитадай, Вьетнамай томо томо городуудаар айлшалан, үндэр ехэ магтаалда хүртэһэн, хүн зониие гайхуулһан байха.

Ородой агууехэ дуушан Ф. И. Шаляпиниие даган дууряажа, тэрэнэй дуулалгын нугалбари, онол арга болон рольдо орожо үнэн зүрхэнһөө наададаг, дууладаг байһыень хараада абажа, Һасаран Линховоин улам улам ургажа, мэргэжэжэ байдаг юм.

Москвада болохо искусство, уран зохёолой декадада бэлэдхэлэй энэ үедэ «Игорь Князьһаа» Кончагай рольдо наадахаар түлэг бэлдэжэ байнхай. Эгээл иимэ орёо рольдо эрхимээр наадажа, дуулажа, бурят арадайнгаа хүгжэмэй культурын хүгжэлтые парти, правительствын, Эхэ оронойнгоо урда харуулжа шадаха гэжэ найдая.

Н. Маторин, БурАССР-эй габьяата артист.

Литературна бурят хэлые хүгжөөхэдэ уран зохёолшодой үүргэ ехэ

Литературна бурят хэлэн Агууехэ Октябриин хубисхалай аша үрэ мүн. Энэ хэлэн нэгэ шухала нютаг хэлэнэй—хори хэлэнэй (диалектын) үндэһэ һуури дээрэ бии болонхой. Юундэб гэбэл, нэгэдэхинь, хори хэлэн дээрэ зүүн бурядуудай олонхинь хөөрэлдэдэг, хоёрдохинь үгэнүүдэйнгээшье, үгүүлгэ абьяануудайнгаашье талаар энэ хэлэн бусад нютаг хэлэнүүдтэ эгээн дүтэрхы юм. Литературна бурят хэлэнэй үндэһэ һуури болгожо хори хэлые абаһан ушар литературын саашадаа хүгжэхэ хэрэгтэ мүн лэ ехэ удхашанартай байгаа.

Хэнэйшье мэдэхээр, литературна бурят хэлэнэй һая бии боложо эхилхэ үедэ Хоца Намсараев, Ц. Дон болон бусад уран зохёолшод урган гараа хаям. Х. Намсараевай «Цэрэмпил», «Нэгэтэ һүни», Ц. Доной «Хиртэһэн һара» мэтын зохёолнууд тиихэдэ ехэ удхашанартай байгаа.

Эдэнэй удаа Бавасан Абидуев, Бато Базарон, Намжил Балдано, һүүлээрнь Ц. Галсанов, Ж. Тумунов, Ц. Номтоев, Ш. Нимбуев, Ч. Цыдендамбаев болон бэшэнэр бурят литературада ерээ һэн. Эдэ зохёолшодой олонхинь хори хэлэнэй түлөөлэгшэд юм гэжэ онсолон тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Литературна хэлэнэй тогтонин хүгжэхэдэ «Бурят үнэн» газетэ баһал ехэ үүргэ дүүргээ. Тэндэ манай уран зохёолшодой шүлэг, рассказ, очеркнууд хэблэгдэдэг байһан юм.

Энэ үе соо литература угаа ехээр хүгжөө, уран зохёолшод ажабайдалые бүри гүнзэгыгөөр һонирходог, зоной ажал хүдэлмэриие үргэнөөр согсолон харуулдаг болоо. 1950 ондо Москвада болоһон бурят литературын вечер дээрэ манай литературын ехэхэн амжалта туйлаһаниинь харагдаа бэлэй. Мүнөө бурят литературада томо зохёолнууд—романууд бата һуури эзэлэнхэй. Хойто жэлдэ Москвада болохо декадада республикын зохёолшод угаа ехэ амжалтатайгаар ерэхэ байһаниинь дамжаггүй.

Уран һайханай литература тухай хэлэхэ зуураа, бидэнэр литературна бурят хэлэеэ уран литературын хэлээр «һэлгэхээ» огто һананагүйбди. Юундэб гэхэдэ, литературна хэлэндэ наука, техникын, политическэ литературын, публицистикын хэлэн ородог бшуу. Лата үзэгһөө ород үзэгтэ ороһон ушар литературна бурят хэлэнэй хүгжэхэдэ ехэхэн удхашанартай байгаа. Тэрэ сагһаа хойшо 20 жэл үнгэрбэ. Зүгөөр, түүхын иимэ богонихон саг соо эндэмнай политическэ, уранһайханай, эрдэм наукын зохёолнууд элбэг олон бии болонхой. Ород үзэгэй үндэһөөр, литературна хэлэнэймнай амжалтатай түргэнөөр хүгжэһые эдэ баримтанууд харуулна.

Литературна бурят хэлэн зохихо үгэнүүдые нютаг хэлэнүүдһээ абажа, баяжан хүгжэнэ. Тиихэ зуура, литературна хэлэндэ хэрэгтэй үгэнүүд нютаг хэлэнүүдһээ абтахадаа олондо ойлгосотой байха ёһотой. Литературна хэлэнэй ехээр хүгжэхэдэ нютаг хэлэнүүдэй мүнөө бии байгаа илгаанууд үгы болохо зэргэтэй. «Социалистическэ соёл культурын һалбаран бадархада нютаг хэлэнүүд ниитэнациональна хэлэнтэй ниилэжэ, үгы болохо зэргэтэй» (В. В. Виноградов, «Тодо зүбөөр хэлэхэ тухай асуудалнууд», I, 1955 он, нюур 56). Советскэ Союзай олон тоото литературна хэлэнүүд болон нютаг хэлэнүүд хоорондоо улам бүри бага илгаатай боложо байна. Теэд иимэ ябадал ондо ондоогоор болоно. Жэшээнь, ниитэнациональна ород литературна хэлэнэй ехээр хүгжэхэдэ ородуудай нютаг хэлэнүүд литературна хэлэндээ хүрэтэр хүгжэхэеэ «оролдоно». Харин тогтонин бэхижээгүй туладаа литературна хэлые баяжуулха зорилгоор нютаг хэлэнүүдэй баялигые хэрэглэжэ байха зэргэтэй. Нүгөө талаһаа литературна хэлэн нютаг хэлэнүүдтэ нэбтэрэн орохо ёһотой. Иигэжэ нютаг хэлэнүүд болон литературна хэлэн хадаа бэе бэеэ баяжуулалсаха, саашадаа нютаг хэлэнүүд ниитэнациональна бурят литературна хэлэнтэй ниилэхэ ушартай юм.

Нютаг хэлэнүүдэй литературна хэлэнтэй нэгэдэхэ хэрэг нютаг хэлэндэ литературна хэлэнэй нүлөөлхэ ябадалһаа нилээд дулдыдаха байна. Литературна хэлэнэй хүгжэхэ тон шухала энэ участогта уран зохёолшод угаа ехэ үүргэтэй. Нютаг хэлэнүүдэй үгын баялигые уран зохёолшод лэ али болохоор шэлэн, олохо зорилго бэелүүлжэ шадаха байна бшуу. Энэ талаар манай уран зохёолшод хоёр янзын хүдэлмэри хэхэ зэргэтэй гэжэ һананабди.

Нэгэдэхеэр, гар бэшэгэй алтан жасаһаа арад зоной аман зохёолнуудые— үльгэр туужа, оньһон үгэнүүдые уудалан гаргажа, тэдэ аман зохёолнуудай хэлэнэй онсо илгаануудыень үлөөгөөд, уран зохёолшодто литературна найруулга хүүлхэ гээшэ тоншье шухала байна. «Аламжа Мэргэн», «Хаpалтуур хаан» мэтын арадай ехэ ехэ зохёолнуудые урдань Хоца Намсараев найруулан бэшэжэ хэблэдэг һэмнай. Теэд мүнөө энэ һайн заншал мартагдашанхай. Бурядай комплексно институтдай, СССР-эй Наукануудай Академиин Ленинградай Востоковедениин институтдай гар бэшэгэй жасада (фонддо) мүнөө арадай аман зохёолой айхабтар ехэ баялигууд миин хэбтэжэ байдаг. Тэндэнь бурят хэлэнэй олохон нютаг хэлэнүүдэй онсо илгаанууд харагдана.

Хоёрдохоёор, манай зохёолшод удаахан болзороор творческо командировкодо гаража, нютаг хэлэ шэнжэлгые хүдэлмэриингөө түсэбтэ оруулха ёһотой. Тиигээ һаа нютаг үгэнүүдые зохихо зэргээрнь хэрэглэжэ, зохёолнуудаа улам һайжаруулхадань уран зохёолшодто туһалха болоно. Теэд нютаг хэлэнүүдэй баялигые хэрэглэхэ гээшэ үшөөл бага байна, юундэб гэхэдэ манай литературна хэлэн, тэрэнэй найруулгын шанарынь уран зохёолшодой ажалтай нягта холбоотой юм. Литературна хэлые ойлгосотой һайн болгохо арюун нангин хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха шухала.

Мүнөөнэй бурят зохёолшодой нэгэ эрхим шанарынь гэбэл, тэдэнэр бултадаа шахуу совет һургуули дүүргэжэ, литературада ороһон байха юм. Энэ үеынхин ородой уран литературын эрхим зохёолнуудтай танил байхаһаа гадна, тэдэ зохёолнуудаар хүмүүжүүлэгдэһэн байна. Бурят зохёолшо бүхэнэй творческо замынь ородой литературатай нягта холбоотой юм. Түрэлхи хэлэн дээрээ уран гоё, удха түгэлдэр зохёолнуудые бэшэхэ зуураа, бурят зохёолшод ород литературатай саг үргэлжын барисаатай байна. Энэнь роман мэтын томо томо зохёолнуудые бэшэхэдэнь туһа дүхэм болоно.

Манай уран зохёолшод өөһэдынгөө зохёолнуудай шанарые саг үргэлжэ һайжаруулжа байһаниинь мэдээжэ. Тиигэбэшье уран зохёолнуудай хэлэ, найруулгые һайжаруулха гээшэ гансал зохёолшодой өөһэдынь хэрэг бэшэ, харин литературна, научна ниитэ хүдэлмэрилэгшэдэй хамтын хэрэг мүн. Ехэ ехэ зохёолнуудые зүбшэн хэлсэлгэдэ имагтал уран зохёолшод хабаадуулагдадаг. Харин ном, илангаяа роман хэблэжэ гаргахынгаа урда тээ, энэ хэрэгтэ критик-литературоведүүдһээ гадна, мүн хэлэ бэшэг шэнжэлэгшэдые хабаадуулжа, зохёолнуудые бүхы талаһаань зүбшэн хэлсэхэ ёһотой гэжэ һананабди. Хэлэ бэшэг шэнжэлэгшэд хэблэлдэ бэлэн болгогдоһон зохёолой хэлэ, найруулгые тодорхойгоор хаража үзээд, тусгаар статьянуудые толилжо байха зэргэтэй. Теэд энэ талаар мүртэй юумэ хэгдэнэгүй. «Үбгэн гэлэнэй үгэ» гэһэн Х. Намсараевай поэмэ тухай И. С. Хамгушкеевэй нэгэл научна статья гаранхай гэхэдэ болоно. (Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшын институдай «Эрдэмтэдэй тэмдэглэлнүүд», 1957 он, вып. XI, нюур 253—259).

Литературна бурят хэлэ нарижуулан һайжаруулха нангин үүргэеэ уран зохёолшодой дүүргэхын тула зохёолнуудыень үргэнөөр зүбшэн хэлсэжэ, шүүмжэлхы ажаглалтануудые хэжэ, хэлэ, найруулгыень шэнжэлжэ, тэдэндэ туһалха шухала. Уран зохёолшод болон научна хүдэлмэрилэгшэд хоорондоо творческо нягта барисаатайгаар хүдэлмэрилхэ ёһотой.

Д. А. АЛЕКСЕЕВ, Ленинградай Гүрэнэй университедэй доцент.

Б. БАЗАРОН

Замай тэмдэглэл

1. УТА ХАРГЫН ЭХИНДЭ

Үглөө Москва тээшэ шэглэжэ мордохо болоод байhан үе хүнэй сэдьхэлдэ сааталуулашагүй ехэ баяр түрүүлдэг байха юм. Зэнимэhээ хэнэйшье hаа зүрхэн хөөрэнги болодог. Бэеэрээ урмашаад, урагшаа тэгүүлhэн бодолынь холын үзэсхэлэнтэ hонин дайдаар хиидэhэн шэнги элдэб хэрэгүүдэй зэрёо олон hабагшаар хүрмэгдэнхэй байдаг.

Бидэнэртэй хамта ябахаар түхеэрhэн залуу нүхэр уран зохёолшо Цыденжаб Жимбиев минутын стрелкын удаан hолкорхые hанаандаа хэмгүй гайхаhан янзатай, тэбдэнэ...

Зүб даа! Түлэг дундаа ябаhан залуу хүнэй сог-зали бурьялжа халбайhан булаг шэнги саанаhаа түригдэнэ ёhотой. Тэрээнhээ байха үбгэн зохёолшо Х. Намсараевай хүлынь хүнгэн болонхой, ябаха тээшээ яараhан янзаар ойр зуура биибэрэн татажа, бушуу алхална. Уухилхань улам бүри түргэдэнэ:

—Ай. саг хэды болобо хаб? Таксиин станцида дахин хонходохо хэрэгтэй, — гэжэ хэдэнтэ hануулна. Тэндэ зарим нүхэдэй хөөрэлдэхые шагнахада:

— «ТУ-104» самолёдто hуугаад, үдэрөөр Москва ороходо бэедэ амар, хүдэлмэришье hамшахагүй, зохид агша. Бидэ hүүлдэ гараад, хүсэхэ ёhотойбди, — гэлсэнэ. Тиигэбэшье ямар нэгэ болзор хүлеэhэн туладаа тэдэнэй досоо мүн лэ зүрхэниинь булгилжа, урданайхиhаа үлүүгээр лугшан сохилно янзатай.

Улан-Удэдэ ноябриин 15-да түрүүшын боро хярмаг оронхой хонобо. Тэрээн дээгүүр тамга дараhан мэтээр аянда мордохо хүнүүд лэ түрүүшын мүр гаргажа, үүр сүүрээр ябаба хэбэртэй...

2. БАЙГАЛАЙ БАРУУГААР

Үглөөнэй наран хадын саанаhаа бултайжа, дайда дэлхэйн шаргал хүрьhэн элихэн харагдадаг болобо. «Пекин — Москва» поезд станци дээрэ тогтон сасуугаа ушаргүй мэгдүүгээр уурал гаргажа байтараа, амяа даруулаад холо зориhондоо хүхиhэн шэнги хойшоо шэглээд гүйнэ хэбэртэй. Багашаг станцида тогтонгүй, оог-хуугай табяад үнгэрнэ.

Намарай зайр мүльhэ гол уруугаа хабсаруулжа, hая няагаад байhан Сэлэнгэ мүрэн эрмэгээрээ наманшалhан адаряа сэмхэгээр үрмэтэнэ. Тэрэнэй эрьеэр мойhоной харамжалhан hөөгүүд саhан хүнжэл хэдэрэнхэй, уруугаа тонгойн ганхажа, удаанаар нойрсоhон маягтай. Энэ жэлдэ удаан тогтоhон ута намар үнгэржэ, үбэлэй сагаан жабар тооhорно.

Хайшаашье харахада: хаа хаанагүй шэнэ барилга, тэрэнэй хэрэгсэл бүтээхэ заводууд. Тэндэ партиин XXI съездын угтамжада дэлгэрhэн социалистическэ мүрысөөн түлэг дундаа эршэдэнэ гэжэ мэдэхээр, улаан вымпел урдаа хадаhан ашаанай машинанууд забда залигүй hэлгэнэ. Өөhэд бүриингөө дааhан ажалда хүнүүд тэбдэнэ. Харгы, хүүргэ заhаашан, хада шулуу малтаашан, барилгын хана табяашан бараг-данагүй.

Удангүй Байгалай аман зэнхыжэ, саананъ сурхаггүй номгон дуулимаар игаанхай уhан нюруу ногоорно. Эрьеэрнь эрид байса хабсагайнууд, алад саашаа гурьба табсангууд дабхаряатажа, Саянай саhата үндэр дуулганууд ялбана. Энэ шадарай байгаалиин түхэл улам hонин болоно. Холисолдоhон хуша нарhан хоёр Байгалhаа урагшаа хэды ехэ дайдые эзэлнэб! Ямар нэгэ хүртэшэгүй хүдэр гү, али асари ехэ аад, үзэсхэлэн үндэр сарьдагhаа хурса эрмэгтэй шобхо үзүүрээр ёрбойлдоhон мүльhэтэ хиранууд тэнгэри хадхаhан мэтэ hүртэй дорюун тулганууд боложо үзэгдэнэ.

Түнхэнэй харгын бэлшэр — Култук станциhаа урдуур түмэр харгын дэбисхэр үгсэн hалаатажа, Байгалай эрьеын барьялаа шулуун хабсагайнууд өөдэ ташан—тойрон дүүлинэ. Тэды эрид шулуун ташалуур hамнажа, түмэр замай полотно хэhэн хүсэтэ техникэ, хүдэр гартанай ажал тухай шэбшэхэдэ: үнэхөөрөө мундуу, гайхамшаг зоримгой забдалга мүн гэжэ мэдэгдэнэ. Байгалай баруугаар тойродог хуушан харгы нилээд доогуур зурына. Тэндэ орхигдоhон туннель нүхэнүүд hүүдэртэн хонгойно.

Биданай дунда хараhаар харалган нюдэтэй бэшэшье hаа, холо харахадаа тулюур хүнүүд бии байба. Тэдэнэй нэгэн хургаараа заажа:

— Түү-тэрэ хулганын нүхэн шэнги хонгойдог юун гээшэб?—гээд нюдөө хюрылган шэртэнэ. Байгалай хойгуурхи үндэр хадануудай оройгоор харайлгаhан түмэр архаг тулгатай шандааhанууд жэрбынэ. Ангарын урасхалай хүсэнhөө бүрилдэн гараhан электроток тэрээгээр дамжажа ерээд, поезд болон бусад олон оньhон машина зэмсэг хүдэлгэдэг байжа болоо.

Анханда баабгайн эшээлдэг байhан гүп хүбшын оройгоор түмэр харгын гарахада —арса тэрэнги, шүдэр хушада хүрмэгдэн, буртаг болгидо дарагдажа, хэды галаб соо хүрьhэнэй хүдэлхые мэдээгүй байhан газар аад, мүнөө хартаабхын поли болоhондоо сошожо гэлынэ ёhотой. Энэ шадар, ерээдүй ойрын сагта, хото город боложо үргэдөөд, хотоймо-налайма hуудалтай, ялагар талагар гэрэлтэй орон болохо зорилгоор даамгай түхсэрэлгэ эхилээ ха юм гэжэ хэнэйшье hанахаар, залгаа-залгаа шэнэ барилганууд барсайна.

3. БАЯН ХИЗААР

Эрхүүhээ сааша гарахада, саhагүй шара намар амилба. Тарялангай үргэн полинууд нам тэгшэ талын нюрган дээгүүр бүгтэрнэ. Тэндэ hүрилэгдэhэн hолоомын хэмжээгээр тухайлхада, сохом үндэр ургаса хуряаhан дайда гэжэ мэдэхээр. Илангаяа Краснояр хизаарай колхозууд малай тэжээл—үбhэ хадхаг элбэгээр сомонхой харагдана.

Түмэр харгын хажуу талаар ербытэр тариhан модод—зурам далангууд: хасуури, уляаhан, нарhан, сагдуулнууд жэгдэ эхюун ургажа, үндэр хана шэнги болонхой аад, тала дайдые үргэлжэ шэртэн хараха забhар олгоногүй. Анханай тэбдүү поезд хэм соогоо hэжэрнэ.

Машина, техникэ элбэгтэй колхоз, тосхонууд харгыhаа холошог харагдана. Таримал үбhэнэй hүри сомоонууд тарyy бухалнууд шэнги барсайна. Юундэшьеб, hүри бухэндөө модон гол хадхадаг гуримтай байна. hалхинда бү хиидэг гэжэ нягталаа гээшэ гү?

Станци бүхэндэ автомашина олоор тээhэн составууд харагдана. Тэдэмнай орооhо тарянай баян ургаса хуряаhан районуудта шэрэлгээр туhалаад, нютагаа — баруун хизаар тээшэ бусажа ябана гэхэ юм. Зарим шофернууд кабина соогоо хэсыhэн хэбээрээ амаржа hууна. Үргэн голой үндэр хүүргэ дээрэhээ харахада: мүльhэн дээрэ hая халтируухай заhаhан үхибүүд хүхюутэй шууятай үймэнэ, обоорно.

Гэнтэ сагай уларил хубилаад, саhа бурдагаар шабаба. Вагоной сонхоор газааша хараха нүхэгүй, үдэр дунда харанхы шэнги болоно. Нойтон хөөбэгэр саhа нилээдхэн шэдэhэнэй удаа бүрхэг тэнгэри хүйтөөр жабарлажа, вагоной үүдэ няалдуулба. Бүүг манан бааяна. Манай нэгэ нүхэр, ташарайгүйхэн, бишыхан бэетэй байhандаа, вагон-ресторанда орохо гэжэ ябаhаар хоёр үүдэнэй хоорондо хаагдаад, няалдаhан үүдэ түлхижэшье, татажашье диилэхэгүй байhандаа ойр зуура даараhан байгаа. Харин зол болоходоо саанаhаань хүн гараад, үүдэ нээжэ үгөө юм гэдэг. Тэрэ нүхэр одоол тэндэ ходо энеэбхилhэн шарайгаа хубилгаhан байгаа ёhотой.

Шэнэ долоон жэлэй түсэбэй даабарита тоонуудые ажалшадай hайшааhан hанамжанууд радиогоор дамжуулагдана. Орон дотор дэлгэржэ байгаа коммунистическэ ажалай бригадануудай шэнэ амжалта түйлаhан үдэрэй дүнгүүд тунхаглагдана. Саhан шуурган хүрилөөд, харгы дээгүүд хүр хүнгэрэг хаягдаhанhaa шалтагаалжа, поездомнай 4 час хожомдоо гээд ябадалшадай дундаhаа дуулгана. Шиг нойто дутадаггүй, уhалмал газартай — иимэ хизаар үбhэ тарянай элбэг ургаса хүлеэнгүй яахаб!

4. ҮЙЛЭДБЭРИИН ЕХЭ АМИСХАЛ

Тиигэhээр ябатар саhагүй шара тала харагдадаг боложо, харгын хажуугаар хэнзэлhэн сэсэг хагдараагүй, зандаа үзэгдэнэ. Намарай тарялангай хэлхынүүд нэмжэжэ хүхэрнэ. Хада уулаhаа жодоо, хасуури бэлэдхэжэ, харгы дээрэ оруулhан леспромхозой ажал элирнэ.

Хото городууд, фабрика, заводууд, шэнээр эмхидхэгдэжэ эхилhэн барилганууд залгаа таhаралгүй. Ямар ехэ дайда дээрэ хүдэ үргэн далайсатай ажал эхилээ гээшэб гэжэ гайхахаар. «Партиин XXI съездые ажалай шэнэ амжалтануудаар угтая!» гэhэн уряанууд хаа хаанагүй элеэр тунхаглагдана.

Сибирьтэ hая олдоhон нефть урадхуулха түмэр сорго газар доогуур табигдажа байhан ехэ хүдэлмэриин захаhаа зарим hалбаринь үзэгдэнэ. Барагдашагүй ехэ баялигаар элбэг манай орондо долоон жэлэй саана хэды олон шэнэ түйлалта харагдаха алтайб гэжэ hанахада, бодол төөримэ hэгшэлтэй томо зүйлнүүд болоно.

Ай, хэды ехэ түмэр архаг харгы дээгүүр татагдааб. Үглөө мүнөө үмхирхэгүй, мүнхэ бэхеэр бодхоогдоhон шэнэ сагай барилганууд үйлэдбэриин хүсэнэй сухаришагүй ургалтын гэршэ ха юм. Хэзээшье залирангүй хүдэлжэ байдаг үйлэдбэриин гуламтанууд ганса энэ тэды бэшэ, бүхы орон соо дүүрэн гээшэ бэзэ!

Эдэ бүгэдэ хадаа Эхэ оронойнмнай дүүрэн сээжээрээ уухилhын гүнзэгы амисхал болоно.

5. ЕХЭ ХОТЫН ХАЯАДА

Үдэшэ болобо. Хоёр час тухай ябаад бууха болохомнай гэлдэжэ, хүнүүд хубсална, түхеэрнэ. Саана холо, тэнгэриин хормойhоо сагаан толон сасаржа, үүлэ гэрэлтүүлhэн туяа харагдана. Москвагай гэрэлhээ туяарна гэлдэжэ, хүн бүхэн дотороо урматай. Удангүй үндэр гэрнүүд, үйлсын галнууд улам олошоржо, үдэр шэнги hаруул город захалба. Энэмнай дэлхэйн зүрхэн мэтэ hанагдадаг болоhон Москва ха юм!

Хайшаашье харахада, хүнгэн машинанууд, автобус, троллейбусууд ехэ мүрэнэй урасхал шэнгеэр таhалгаряагүй дабшана. Үйлсын дундуур светофорнууд улаан, шара, ногоон гэрэл гаргажа, забгүй дохёолно. Бутын шоргоолзоной үймэhэндэл олон зоной ябадал таhалданагүй. hая ороhон саhа бороодо угаагдаhан дэбдимэл шулуун шала шэл толи мэтэ ялбана.

Манай Эхэ ороной алишье хизаарhаа элдэб хэрэгээр эндэ ерэhэн хүнүүд хэды олон байлтайб. Үшөө гадаадаhаа ерэhэн айлшад. туристнууд, спортын команданууд—зүhэн бүриин хүнүүд харагдана. Теэд түрэл бүриин транспорт, газар доогуур гүйлгэхэ метрополитен байгаа хадань бүгэдэ багтажа, зориhон тээшээ hаадгүй ошоно хэбэртэй.

6. СПОРТЫН МҮРЫСӨӨНҮҮД ТУХАЙ

Уран зохёолшодой суглаанай эхилхэ болзор хэдэн хоногоор хойшолуулагдаhан байжа, энэ хухасаа соо Москвагай элдэб hонирхолтой газарнуудаар ябажа үзэхэ, хараха дуран суранзаар татуулна. Түрүүн хаанаhаа эхилээд, хайшаа, ямар харгыгаар hолжордог байхаяа урид шэбшэнэбди.

Эдлэл хогшол гү, али эрдэм ухаанай эшэ үндэhэ, түүхэ туужа мэтые бэдэрхэ гээ hаа—Москвада олдохогүй юумэн үгы юм гэдэг. Үнэхөөрөөшье тиимэ байгаа ёhотой. Олон зуугаад жэлдэ Москвагай хадагалжа hууhан гайхамшаг hонин барилганууд, музейнүүд, хүшөөнүүд, соёл культурын гуламтанууд хүн бүхэндэ харагдажа байдаг хадань тэрэниие эндэ дурдаhанай үлүү болоно.

Эдэ үдэрнүүдтэ спортын хэдэ хэдэн мүрысөөн Москвада hонирхолтойгоор үнгэрөө. Нэн түрүүн мүльhэн талмай дээрэ шайбатай хоккейгээр Канадын команда москвагайхидтай тулалдаа. Тиимэ тоглоон Канадада дэлгэрhээр 40 гаран жэл болоhон, харин манай орондо арбаад жэлэй түүхэтэй байна. Канадынхид шадамар бэрхээр наададагаа эндэ түрүүшынхеэ харуулжа, 4:3 тоотойгоор шүүгээ. Тэдэнэй түргэн ябадалда конькиин улаар елэгэр мүльhэн хюhагдаад, хамаха забгүй хубхэгэр саhан сугларна.

Мүн энэ үеэр Баруун Германиhаа ерэhэн боксёрнууд: хүнгэн, дунда, хүндэ г. м. бэстэн туд тудтаа Москвагай мүн тиимэ түрүү боксёрнуудтай тулалдаба. Советскэ боксёрнууд булюу мэргэжэлтэй байhанаа түрүүшын раундhаа элирүүлжэ, эсэстээ 4:16 тоотойгоор советскэ хүндэ нюдаргатан илаа. Манай Григорьев, Феофанов, Абрамов гэгшэд илангаяа hонин сохилто үгэдэг, халтад гэхэдээ нокаут табидаг мэргэн хүнүүд байба.

Эдэ уулзалгануудые харахаяа сугларhан хэдэн мянгаад хүн тэмсэлэй байра дээрэ гарагшадта сэдьхэлээ хубаажа, hанаагаа зободж, hууридаа үндэгэлзэхэ, бэеэ зайлан татажа дууряахань мүн лэ hонин байба. Зарим дээрэ зүрхэтэйшүүл хүл дээрээ бодоод, дэбхэрнэ хэбэртэй.

(Үргэлжэлэлынь хожом гараха)

Эрхүүгэй область. Гурба миллион зургаан зуу мянган киловатт хүсэтэй дэлхэй дээрэхи эгээн томо Братска гидроэлектростанци Ангара мүрэн дээрэ баригдажа байна. Энэ станци ерэхэ долоон жэлдэ ашаглалгада үгтэхэ юм. **Зураг дээрэ:** бетон зөөхэ хамhабариин эстакадын юрэнхы түхэл. **ТАСС-эй фотохроникэ.**

Б. ЦЭРЭНДЭЛЭГЭЙ

КОМСОМОЛДО

Хэлэнэб сэхээ
комсомол шамдаа
Хэhэн ажалтайш
танилсааб номоор.

Арбан дүрбэтэй
үхибүүн ябахадаа,
Анха зэргэдэш
жагсан орооб.

Залинта сагуудай
дүлэн соо үдөөш,
Залуу наhандам
эршэ хүсэ үгөөш.

Ойлгооб, шинии
юундэ тэмсэhые
Олоной түлөөдэ аба
миниишье наhые.

Уряална шамай
агуу Ленин,
Урагшаал хододоо
тэгүүлэн дүүлинэш.

Шэнэ город,
hайхан хилээмэн
Шинии гараар
баригдана—мэдэнэм.

Зуун жэл үнгэрхэ—
сагууд ошохо...
Залуу зандаа
эршэлхэш хүсөө.

Аржын гоёор
толорон оршохо—
Ажал хэрэгшни—
болохол жэшээ!

Цыден-Жап ЖИМБИЕВ

Бурят орон

Хүхэрэн байгаа тэнгэридэ
Хабарай наран туяарна,
Захагүй сэлгеэн талануудаарнь
Жаргалай дуунууд сууряатана.
Баян бардам
Бурят орон
Сибирь дайдын
Шэмэг юм.
Наян наваа
Манай юм даа,
Манай түрэл
Нютаг юм.

Алишье зүгтэшни долгилоошо
Алтарhан таряаншни хизааргүй,
Адууhа малаар тоогүй гүүлжэ,
Алдаршааш ара үбэргүй.
Баян бардам
Бурят орон
Сибирь дайдын
Шэмэг юм.
Наян наваа
Манай юм даа,
Манай түрэл
Нютаг юм.

Хэсүүшэг байлдаанда, ажалдашье
Хүбүүдшни баатар зоригтой,
Габьяата нэрэ солошни
Хаанашье дээрэ солотой.
Баян бардам
Бурят орон
Сибирь дайдын
Шэмэг юм.
Наян наваа
Манай юм даа,
Манай түрэл
Нютаг юм.

УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛЭЛ

1958 ондо дэлхэйн социалистическэ системэ шэнэ ехэ амжалтануудые түйлан, жэлээ түгэсхэжэ байна. Түбхын түрүүндэ манай орон ажахыгаа хүгжөөхэ хэрэгтээ айхабтар ехэ амжалта түйлаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тэрэнэй ашаар коммунизм байгуулха асари ехэ долоон жэлэй түсэб жэлэй эсэс багаар хараалха арга олдоhон байна. Энэ ушарай элитэ ехэ уласхоорондын удхашанартай байhыень гансал манай нүхэд бэшэ, харин дайсадшье мэдэрнэ. «Баруун гүрэнүүдтэй экономическа талаар мүрысэхэдөө, коммунистическэ гүрэнүүд аргагүй булиха байна» гэжэ «Нью-Йорк Таймс» газетэшье мэдүүлхэ баатай болоо.

СССР-эй Верховно Соведэй сессиин боложо байхадань, Вашингтондо США-гэй шэнэ бюджедэй хараанууд толилогдоо. Дэлхэйн хэблэл хоёр бюджедые—Америкын болон Советскэ бюджедүүдые дары сасуулжа үзэhэн байна. Эб найрамдал хамгаалхын түлөө, уласхоорондын түгшүүрилтэ байдалые hуларуулхын, гүрэнүүдэй эбтэй этэйгээр зэргэ оршон байхын түлөө Советскэ Союзай үсэд шангаар тэмсэжэ байhые советскэ бюджет харуулна. Харин Америкын бюджет уласхоорондын түгшүүрилые улам шангадхаха, ажалшадай ажабайдалые бүри муудхаха гэhэн зорилготой байhаниинь эли тодоор харагдана гэжэ Уругвайн «Эль Популар» газетэ бэшээ.

США-гэй 1959—1960 оной бюджет соо сэрэг дайнай бэлэдхэлдэ хэгдэдэг гаргаша нилээд ехэ болонхой. Энэнь амгалан тайбан үедэ үзэгдөө дуулдаагүй ехэ хэмжээндэ хүрэhэн байна. Гэбэшье энээгээр империалистнууд хананагүй. Үшөө нэмэжэ 2 миллиард доллар hомолоод, энэ мүнгөөр томо бомбардировщигуудые бүтээн гаргадаг болохо гэhэн эрилтэ Пентагон табина ха. Дотоодын элдэб хэмжээ-ябуулгануудта, түбхын түрүүндэ социальна хэрэглэмжэдэ гаргашалагдадаг гүрэнэй мүнгэн зөөриие 3 миллиардаар доошолуулhанай, мүн зарим хэды налогуудые ҺээшэлүүлҺэнэй ашаар энэ нэмэлтэ мүнгэ олохо гэжэ хараалагдана.

Уласхоорондын шухалын шухала асуудалнуудые эбэй ёhоор гуримшуулха тухай Советскэ Союзай хэhэн бүхы дурадхалнуудые байгша жэлэй туршада США-гэй болон бусад баруун гүрэнүүдэй юундэ дэмжэнгүй, үсэд нэтэрүүгээр буруушаадаг байhаниинь эдэ бүгэдэhөө элирэн ойлгодоно бэшэ аал? Эдэ асуудалнуудые эбэй ёhоор шиидхэхэ гэжэ оройдоошье оролдонгүй, империалистнууд Ливан, Иорданида эсэргүү сэрэгэй интервенци хэhэн, Хитадай Арадай Республикада хорото муухайгаар үhэриhэн, Ази, Африка болон Латиин Америкэдэ колониализмын hарнин уналгые тогтоохо гэжэ оролдоhон байна. Теэд тэдэнэр hанаашалhан бүхы хорото хэрэгээ бэелүүлжэ шадаагүй. Юундэб гэхэдэ, булигдашагүй ехэ хүсэтэй СССР болон бүхы социалистическэ лагерь тэдэнэй замдань гаталшагүй ехэ дабаан болоно бшуу.

Коммунизм хурдан түргэнөөр байгуулха асари ехэ долоон жэлэй түсэбые манай ороной бэелүүлжэ эхилхээ байхадань, капиталистическэ оронуудта шэнэ экономическа кризис боложо байна. Мүнөө капиталай оронуудта 50 миллион шахуу хүн ямаршье ажал хүдэлмэригүй hууна. Урдахи жэлнүүдтэ гол түлэб США-да боложо байhан кризис мүнөө урилжа, Баруун Европодо оронхой. Жэшээнь, Англида нёдондонойхидо орходоо булад болон шэрэм бүтээлгэ, нүүрhэ малтан абалга эрид ехээр бага болоо. Мүн станогууд, цемент, хирпиисэ болон барилгын бусад материалнууд урданайхиhаа багаар бүтээгдэдэг болонхой. Урданайхида орходоо арба шахуу процент бага хэмжээгээр гэр байрын барилга хэгдэнэ. Францида экономическа кризис эхилбэ, промышленностиин хэдэн hалбаринууд улам бага продукци бүтээдэг боложо байжа, ажалгүй байдал улам дэлгэрнэ, худалдаа наймаан доройтоно гэжэ Франциин хэблэл hанаата болон бэшэнэ.

Ингэжэ экономикын хүгжэлтын аалидалга, үйлэдбэриин доройтолго бүхы шахуу капиталистическэ гүрэнүүдтэ үзэгдэнэ. Гэхэтэй хамта ажалгүйшүүлэй тоо таhалгаряагүй гөөр олошоржо байна. Жэшээнь, Японда 10 миллион хүн ажал хүдэлмэригүй болонхой. США-да дайнай hүүлэй жэлнүүдтэ үзэгдөөгүй олон ажалгүйшүүл 1958 ондо бии болоо. Энээнhээ уламжалан хүдэлмэришэдэй ангиин тэмсэл шангадажа байна. hүүлэй хоёр hарын туршада (октябрь—ноябрь) США-да 825 забастовко үнгэргэгдэжэ, тэрээндэ 8 миллион хүрэтэр хүдэлмэришэд хабаадаа.

Эдэ бүхы бэрхэшээлтэ байдалhаа дайн сэрэгэй хүсөөр гараха гэжэ империалистнууд hэдэн оролдоhоор. Тэдэнэй айхабтар ехэ сэрэгэй бюджедүүд, эээрхэг булимтархы шэглэлтэй гадаадын политиканъ энээн тухай гэршэлнэ.

Гэбэшье амгалан тайбан сэдьхэлтэй хүн түрэлтэн шэнэ жэлэй боhогодо тулажа ерээд байхадаа, гараха жэлдэ дэлхэйн байдал бүри hайжарха бээ гэжэ найдана.

Англиин элитэ эрдэмтэ, олониитын ажал-ябуулагша профессор Бернал «Дайн сэрэггүй дэлхэй» гэhэн ном hаяхан гаргаа.

Дайнай бэлэдхэл, сэрэг дай хэхыень правительствонуудые капиталистическэ монополинуудай ходо баадхажа байгаашье hаань, тэдэнэй хүсэл заатагүй бэелүүлэгдэхэ бэшэ байна. Юундэб гэхэдэ, мүнөө улам нягта барисаатай байhан арад зоной хүсэн империалистнуудай түсэбүүдые бэелүүлэхэгүй.

Бүхы баялигаа арад зоной ашатуhада хэрэглэхэ талаар социалистическэ оронуудай харуулжа байгаа hайн hайн жэшээ багаар хүгжэнги дэлхэйн оронуудта ажаhуудаг олон миллион хүнүүдые айхабтараар зоригжуулжа, тэдэ гүрэнүүдэй жэшээ дагахыень уряална.

Зохёон байгуулхы хүсэн дэлхэй дээрэ ямар юумэнhээшье хүсэтэй, тиимэhээ заатагүй илалта түйлаха гэжэ би этигэнэб гээд Бернал бэшэнэ.

Манай газар түби дээрэ hуужа байгаа улам олон хүнүүд эгээл Бернал шэнги иимэ тобшолол хэдэг болонхой.

И. Лапицкий.

КУЛЬТУРНО-ГЭГЭЭРЭЛЭЙ ХҮДЭЛМЭРИИЕ УЛАМ hАЙЖАРУУЛХА

Аймгүйсэдкомуудай культурын таhагуудые даагшадай, тэдэнэй орлогшонорой, аймагай библиотекэнүүдые даагшадай суглаа республикын Культурын министерство hаяхан үнгэргөө. «1959—1965 онуудта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ даабарита тоонууд» тухай партиин XXI съезд дээрэ Н. С. Хрущевой хэхэ элидхэлэй тезисүүд, культурын хүдэлмэрилэгшэдэй саашанхи зорилго» гэhэн элидхэл БурАССР-эй Культурын министрын орлогшо **О. Ш. Шадаров** тэндэ хэhэн байна.

— Ороной арадай ажахые хүгжөөхэ долоон жэлэй түсэбэй даабарита тоонуудые совет арад зүбшэн хэлсэжэ байна.— гэжэ нүхэр Шадаров хэлэбэ.— Энэ асари ехэ түсэбэй бэелүүлэгдэхэдэ, Эхэ оромнай танигдахаар бэшэ болотороо хубилха, арад зоной ажабайдал улам hайжарха юм. Энээнтэй дашарамдуулан культурын хүдэлмэрилэгшэдэй урда шухала зорилгонууд табигдана.

Республика дотор гурбан жэлэй соёлой добтолгын ябаса тухай хэлэхэ зуураа, зарим аймагууд энэ шухала хэрэгтэ анхаралаа хүсэд хандуулнагүй, ниитэ-политическэ, соёл-гэгээрэлэй хүдэлмэридэ ехэхэн дутагдалнууд бии гэжэ тэмдэглэбэ. Мухаршэбэрэй, Сэлэнгын аймагуудай культурын эмхи зургаануудай эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллажа, hүүлэй үедэ зарим тэды амжалта түйлахадань, Кяхтын, Хориин аймагууд ехэхэн дутагдалнуудтай байhаар. Республикын культурын эмхи зургаанууд партиин XXI съездые эрхим бэлэгтэйгээр угтахын тула бүхы дутагдалнуудаа дары усадхажа, эршэмтэйгээр ажаллаха зэргэтэй.

— Тусхай түхеэрэлгэтэй, машинатай нүүдэл культбазануудые эмхидхэбэл hайн hэн,—гэжэ академик Обручевой нэрэмжэтэ Кяхтын музейн директор нүхэр **Тугутов** хэлээ. Иимэ культбаза манай музейн дэргэдэ эмхидхэгдэнхэй. Баргажанай, Түнхэнэй, Сэлэнгын аймагуудай зарим колхозуудта музейнүүд бии болгогдоо. Энэ үүсхэлые бусад колхозууд дэмжэхэ ёhотой.

Тарбагатайн аймгүйсэдкомой культурын таhагые даагша нүхэр **Гусляков** Культурын министерствые, «Главкинопрокадые» шүүмжэлбэ. Хүдөөгэй клуб, кинотеатрнуудай типовой проектын үгы дээрэhээ тэдэнэй барилга hаатана. Хуушан кинофильмнүүд манда эльгээгдэнэ, киножурналнууд хаа яа абтадаг гэжэ мэдүүлбэ.

Бурядай АССР-эй искусствын габьяата ажал-ябуулагша, уран зурааша **Балдаев** иигэжэ хэлээ:

— Декадада бэлдэжэ байхадаа, гар урлалгын мастернуудай хүдэлмэриие зүбөөр эмхидхэхэ шухала. Ерэхэ жэлэй январиин hүүл багаар гар урлалгын искусствын выставкэ нээгдэхэнь. Энээндэ уран гартаниие элирүүлжэ, бүтээhэн юумэнүүдыень хожомдуулангүй выставкэдэ эльгээхэ хэрэгтэ та бүгэдэн хабаадалсаха зэргэтэйт.

Кяхтын культурно-гэгээрэлэй hургуулиие Улан-Удэдэ нүүлгэхэ саг тулажа ерээ гэжэ директор нүхэр **Очиров** хэлэбэ. Энэ hургуулида зааха hайн мэргэжэлтэй багшанар Кяхтада тон хомор. Тэрээнhээ боложо, хүдэлмэринь хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Клубые даагшанар, киномеханигуудые, радиотехнигүүд, духовой оркестр хүтэлбэрилэгшэдые бэлдэхээр болоо. Энэ hургуулиин хүдэлмэриие hайжаруулха, мүн Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищиин дэргэдэ уран hайханай бүлгэмүүдэй хүтэлбэрилэгшэдые бэлдэхэ 6 hарын курса нээхэ тухайда Арадай творчествын байшанай директор нүхэр **Бажеев** хэлэбэ.

Кударын аймагай колхозуудай культбазанууд тухай, тэндэхи соёл гэгээрэлэй хүдэлмэриин жэшээ абамаар байhан тухай Яруунын аймгүйсэдкомой культурын таhагые даагша нүхэр **Чимитов** дэлгэрэнгыгээр хэлэбэшье, Яруунада соёлой добтолгын ямараар үнгэргэгдэжэ байhан тухай огто дурдаагүй.

— КПСС-эй XXI съездын хүндэлэлдэ зорюулагдаhан эстафетэ манай аймаг дотор эхилээ. Энээндэ культурын эмхи зургаанууд барандаа хабаадалсана,—гэжэ Баргажанай аймгүйсэдкомой культурын таhагые даагшын орлогшо нүхэр **Зарубин** хөөрэбэ.

Удаань Бабушкин городой культурын таhагые даагша нүхэр **Богданова**, Байкало-Кударын аймагай библиотекые даагша нүхэр **Козулина**, Улан-Удын горсоведэй гүйсэдкомой культурын таhагые даагша нүхэр **Герштейн**, республикын «Главкинопрокат» конторые эрхилэгшэ нүхэр **Ветлужский**, БурАССР-эй Культурын министр нүхэр **Жалсабон** болон бусад үгэ хэлээ.

А. Бадаев.

Редактор **Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.**

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта—34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—35-95, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н00926. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак № 4746.